

gazete duvar

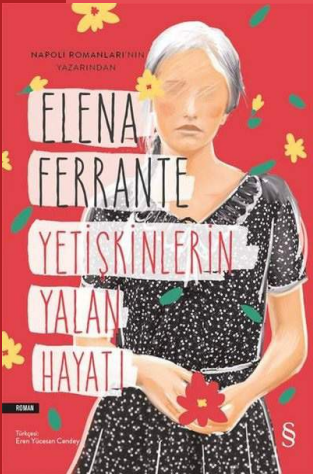
kitaP.

SAYI: 133 YIL: 3

Kitapları Kurtaran
Kedi
Turkuvaz Kitap'tan...

ELENA FERRANTE

gazeteduvar.com.tr

**ELENA
FERRANTE**

4

**Elena Ferrante'nin keşifleri:
Yetişkinlerin Yalan Hayatı**

beyza ertem

12

**Ebru Ojen: Aile
kavramı tüyler
ürpertici bir kavram**

okan çil

21

**Kalbe seslenmenin yolları:
Roman sanatı**

soner sert

25

**Öyküyle okuru buluşturan 'rastlantı':
Ayça Erkol'un öyküleri**

ayşen ışık

32

**748 yıl hapis cezası
alan gazeteci:
Veli Yılmaz**

sadık güleç

40

**Baran Güzel'den kendi
kuşağının fotoğrafı: Her
Kötü Gecedен Sonra**

anıl mert özsoy

46

**Leonora Carrington'ın
yazı dünyası**

emek erez

Yayın Sahibi
AND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına
Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni
Ali Duran Topuz

**İcra Kurulu Başkanı ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü
Anıl Mert Özsoy

Grafik Tasarım
Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar

Beyza Ertem, Ayşen Işık,
Ezgi Sivrikaya, Emek Erez, Sadık Güleç,
Soner Sert, Okan Çil, Anıl Mert Özsoy

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı
İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı, haber
ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND
Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye
aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Elena Ferrante, çağdaş edebiyatı besleyen ilginç bir figür. Müstear isimle yazdığı için metinleri kadar kendisi de ilgi çekiyor. Ferrante'nin kimliğini saklama kararı uzun süredir Dünya edebiyatının tartıştığı bir mesele... 'Giz' bir pazarlama ve ilgi çekme taktiği mi yoksa 'yazı'nın önüne geçmemek üzerine verilen yoğun bir mücadele mi? Bunun kararını ilerleyen yıllarda tarih verecekmiş gibi görünüyor.

Ferrante bugünlerde Eren Yücesan Cendey çevisiyle Everest Yayınları tarafından yayımlanan yeni romanı 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı' ile bir kez daha okurların karşısına çıktı. Beyza Ertem inceledi.

Ebru Ojen'in yeni romanı 'Lojman', Everest Yayınları tarafından yayımlandı. Okan Çil, Ojen ile konuştu.

Gizem, macera ve tarihsel kurgu da olmak üzere pek çok formda eser üreten Francis Marion Crawford'un 'Kalbe Seslenmek Zordur/ Roman Dediğimiz Şey' isimli çalışması Çınar Yayınları tarafından raflarda yerini aldı. Kitapta, insanlık tarihinin en büyük sanatlarından biri olan roman dair, başka pek çok düşünce ve tartışma mevcut. Soner Sert yazdı.

Ayça Erkol'un 'Hiç Aklımda Yokken,' ve 'Sonra Sincaplar Geldi' kitaplarının ardından yeni öykü kitabı 'Bir Kış Gecesi Misafiri', Alakarga Yayınları tarafından yayımlandı. Ayşen Işık inceledi.

Sadık Güleç ve Emek Erez bu sayımıza katkıda bulunan diğer isimler oldular.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar...

Anıl Mert Özsoy

Önceki sayıda;
Faruk Duman...
12 Eylül'e adım adım:
Sus Barbatus! 2

Elena Ferrante'nin keşifleri: Yetişkinlerin Yalan Hayatı

Elena Ferrante, Eren Yücesan Cendey çevirisiyle Everest Yayınları tarafından yayımlanan 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı'nda, ergenlikten yetişkinliğe geçiş döneminde gerçeklerle yüzleşen, yalanı keşfeden, yıkma ve yeniden inşa etme üzerine kafa yoran bir genç kızın hikâyesini sunuyor okuruna. Hepimizin bir şekilde aşına olduğu bir hikâye bu. İçinde hayata dair her şey var...

beyza ertem

Ferrante, çağdaş edebiyatı besleyen ilginç bir figür. Müstear isimle yazdığı ve kimliğini gizlediği için metinleri kadar kendisi de ilgi çekiyor. Yayımcısının aktardıkları ve yazarla yapılan kısa söyleşiler dışında -bunlara meraklı gazetecilerin çabasıyla yazılıp çizilenleri de ekleyebiliriz onun hakkında oldukça kısıtlı bilgiye sahibiz.

Elena Ferrante'nin yeni romanı 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı', Everest Yayınları tarafından yayımlandı. Eren Yücesan Cendey'in çevirisiyle raflarda yerini alan kitap, özellikle 'Napoli Romanları' serisiyle büyük şöhrete kavuşan yazarın yeni romanını bekleyen okur kitlesini sevindirdi. 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı', yine Napoli sokaklarına götürüyor okurunu. Bir genç kızın hayatının en fırtınalı dönemine; aşkı, cinselliği, kadınlığı keşfettiği, aile ve din gibi kurumlar hakkındaki yanılgılarıyla yüzleştiği, yalanı ve duayı bir tür 'araç' olarak kullandığı ergenlik yıllarına konuk ediyor.

Ferrante, çağdaş edebiyatı besleyen ilginç bir figür. Müstear isimle yazdığı ve kimliğini gizlediği için metinleri kadar kendisi de ilgi çekiyor. Yayımcısının aktardıkları ve yazarla yapılan kısa söyleşiler dışında -bunlara meraklı gazetecilerin çabasıyla yazılıp çizilenleri de ekleyebiliriz- onun hakkında oldukça kısıtlı bilgiye sahibiz. Napoli insanlarını anlatan yazarın Napoli'de yaşadığı düşünülüyor. Genellikle kadınlara odaklandığını gördüğümüz Ferrante'nin cinsiyeti de bir merak unsuru. Fakat 'kadın' olduğu üzerine varsayımlar kuvvetli. Yazılı olarak verdiği röportajlarından birinde, onu 'erkek' olarak lanse eden gazetecilerin, bunu kadınları zayıf görme dürtüsüyle yaptıklarını söylemesi üzerine, yazarın 'gizli' kalma arzusunu yok sayan birçok girişim meydana gelmiş durumda. Artık onun bir kadın olduğu konusunda hemfikiriz. Diğer yandan, kadınlığı onun gibi en ince ayrıntısına kadar ele alabilmek, bir erkek için oldukça zor...

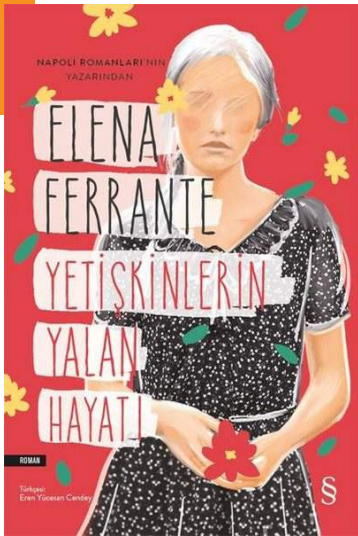
Şimdilerde kim olduğu konusunda farklı iddialar ortaya atılan Ferrante'nin kurgu kişileri, işlediği konular ve özellikle üzerinde durduğu meseleler, hiçbirimiz için 'çok farklı' yahut 'yep-

Genellikle kadınlara odaklandığını gördüğümüz Ferrante'nin cinsiyeti de bir merak unsuru. Fakat 'kadın' olduğu üzerine varsayımlar kuvvetli.

yeni' değil aslında. Dünyanın birçok yerinde gözlemleyebileceğimiz sınıf farklılıkları, bu farkların yaşama yansıması, siyasi duruş, belirli normlar etrafında şekillenen insan ruhları ve bu ruhların değişip dönüştüğü belirli kırılma dönemleri, yani seçimler ve bu seçimlerin insanın sapmasını sağladığı yan yollar... Öyleyse Ferrante'nin bu derece popüler olmasına sebep olan nedir? Birçok eleştirmen, bu soruya, yazarın akıcı üslubunu öne çıkararak cevap veriyor. Zannederim, birer 'bestseller' kıvamına gelen romanların dünyanın her yerinden okur edinmesinin sebebi, Ferrante'nin hiç de olağan dışı olmayan durumları titizlikle ve ince bir dikkatle aktarması. Yani, kişilerinin özelini, en karanlık yanlarını, sırlarını okura da açması. Bu noktada söz konusu olan cesaret mi, yoksa bu durum zaten edebi söylemin bir getirisi mi, tartışılır... Fakat, kısa zamanda İtalya sınırlarını aşarak dünyaca sevilen bir seri haline gelen 'Napoli Romanları'nın 49 dile çevrilmesinin hafife alınmayacak bir iş olduğu da aşikâr.

Ferrante'nin satırlarında toplumca 'kötü' yahut 'yanlış' olarak atfedilen bir durumla karşılaşan okur, "bunu ben de yaptım/yapıyorum" diyerek yalnız olmadığını hissediyor. Bu durum, 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı' için de geçerli. Her ne kadar başkişi konumunda bir kız çocuğu ve onun ergenlik keşifleri yer alsada onun yaşlarındaki yan kişiler vasıtasıyla, erkek okurlar da kitapta kendi gençliklerini hatırlatacak bir şeyler bulabiliyor. Diğer yandan, yazar, en popüler metinlerinde Napoli insanların hikâyelerini anlatsa da malzeme olarak insanlığın ortak duygu durumlarını seçtiği ve bunları açık seçik ortaya döktüğü için evrenseli yakalamış durumda. Yalnızca 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı'na odaklandığımızda, hızlı tüketilebilen ve okuru yormayan bir metinle karşı karşıya olduğumu-

Yetişkinlerin Yalan Hayatı, Elena Ferrante, Çev: Eren Yücesan Cendey, 344 syf., Everest Yayınları, 2020.

Ferrante'nin satırlarında toplumca 'kötü' yahut 'yanlış' olarak atfedilen bir durumla karşılaşan okur, "bunu ben de yaptım/yapıyorum" diyerek yalnız olmadığını hissediyor.

Benim Olağanüstü Akıllı Arkadaşım,
Elena Ferrante, Çev: Eren Yücesan Cendey, 360 syf., Everest Yayınları, 2016.

zu söyleyebiliriz, ki 'Napoli Romanları' altyapısında politik bir tavrı da barındırdığı için okuru daha üst düzey bir sorgulamaya teşvik ediyordu.

İLK KEŞİF: ÇİRKİNLİK VE KÖTÜLÜK

Napoli'de bir kız, Giovanna. Anne ve babasıyla, Napoli'nin 'üst'lerinde, görünürde mutlu bir yaşama sahip. Annesi öğretmen ve düzeltmen, babası akademisyen; ikisi de anlayışlı, ikisi de medeni. Onlarınkinin gürültü patırtıdan uzak, 'klas' bir aile yaşantısı olduğunu söylemek mümkün. Oldukça entelektüel bir çevrede yetişiyor Giovanna. Anne ve babasının dostlarıyla olan sohbetlerine tanıklık ediyor, bu dostların tıpkı kendisi gibi yetiştirilmiş kızlarıyla arkadaşlık ediyor, oldukça 'yetişkin' zevkleri ve hobileri deneyimliyor. Okumayı seviyor. Çünkü bir kitabın ismini anması bile, babasının onu bulup getirmesine yetiyor.

Romanda neredeyse başkişi kadar ön planda olan bir isim daha var ki, onun ortaya çıkması birçok şeyi değiştirmekte: Giovanna'nın halası Vittoria. Başlangıçta oldukça 'ideal' görünen bu hane, Giovanna ve Vittoria'nın yaptığı görüşmelerin akabinde, temelinden sarsılıyor. Giovanna'nın büyümesi de bir bakıma bu sarsıntıyla şekilleniyor. Romanda, yıllardır adı anılmayan, anıldığında espri konusu olan yahut kötülüğün bir temsilcisi gibi bahsedilen Vittoria'nın, yeniden ortaya çıkmasıyla meydana gelenlerin bir tesadüften ziyade, doğrudan onun lâneti olduğunu düşünmemize sebep olan pasajlar yer almakta. Fakat, buradaki asıl mesele, bir çocuğun genç kızlığa geçiş evresinde dünyaya farklı bakmaya başlaması ve daha evvel görmediklerini görmeye başlaması.

‘Yetişkinlerin Yalan Hayatı’na odaklandığımızda, hızlı tüketilebilen ve okuru yormayan bir metinle karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz, ki ‘Napoli Romanları’ altyapısında politik bir tavır da barındırdığı için okuru daha üst düzey bir sorgulamaya teşvik ediyordu.

Karanlık Kız,

Elena Ferrante, Çev: Eren Yücesan Cendey, 150 syf., Everest Yayınları, 2017.

Anne ve babasına güveni tam olan Giovanna'nın halasını merak etmeye başlaması, bu huzurlu evin rutinine aykırı bir hadisenin gerçekleşmesiyle başlıyor. Ferrante, henüz romanın giriş cümlelerinde, ters giden bir şeyler olduğunu hissettiriyor okuruna: “Evden ayrılmadan iki yıl önce babam, anneme benim çok çirkin olduğumu söyledi. Bu cümle annemlerin evlenir evlenmez satın aldıkları, San Giacomo di Capri tepesinde bulunan Rione Alto’daki evde alçak sesle telaffuz edildi.” (s. 9)

Çok geçmeden bu ‘çirkinlik’ mevzusunun Vittoria halaya temas ettiğini gördüğümüz satırlar da dahil oluyor romana. Bu satırlar, Giovanna'nın içinde güven ve huzur duygusuyla inşa edilmiş bir yerleri kıracak, inandığı birçok şeyi yerinden oynatacaktır: “(..) Ama babam onun sözünü kesti ve bana karşı asla kullanmadığı ses tonuyla -hatta evimizde kesinlikle yasak olan Napoli lehçesine kayarak- eminim ağzından çıkmasını asla istemeyeceği o sözü söyledi: ‘Bunun ergenlikle ilgisi yok: Aynen Vittoria oldu çıktı.’” (s. 12)

Giovanna, yaşadığı kırgınlıkla birlikte içinde büyüyen merak duygusuyla halasının izini sürmeye başlar. Bunu yaparken Napoli'nin ‘alt’ bölgelerine -hatta en yukarıdan en aşağıya- inmesi gerekir, daha önce gözlemlene imkânı bulmadığı bir yaşam tarzına şahitlik eder. Halasının peşinde düşmesi, onu tanıma çabası, zamanla bambaşka bir mücadeleye dönüşür. Ona hep ‘insanların en kötüsü’ymüş gibi tanıtılan Vittoria’yı bulmak, büyümenin ilk adımı olduğu gibi dış dünyaya attığı ilk adımdır da. Onun vasiyetiyle hayatına yeni insanlar girer, Vittoria'nın evlatlıkları sayılan Tonino, Corrado ve Giuliana ona yeni kapılar açar. Bu insanlar arasında Giuliana'nın nişanlısı Roberto, Giovanna'nın

Ferrante,
'Yetişkinlerin
Yalan Hayatı'nda,
ergenlikten
yetişkinliğe geçiş
döneminde
gerçeklerle yüzleşen,
yalanı keşfeden,
yıkma veyeniden
inşa etme üzerine
kafa yoran bir genç
kızın hikâyesini
sunuyor okuruna.

Yeni Soyadının Hikayesi,
Elena Ferrante, Çev: Eren
Yücesan Cendey, 519 syf.,
Everest Yayınları, 2016.

hayatında çok farklı bir konuma sahip olur. Büyük resme baktığımızda, aslında Giovanna'nın ilgisini çeken şeyin 'yeni olan' olduğunu söylemek mümkün. Bu da, ergenlik döneminde hepimizin deneyimlediği, anlaşılabilir bir insanlık durumu. Tam da arayışa girdiği yaşlarda, monoton yaşamında bir farklılığın peşine düşer Giovanna. Fakat bunu yaparken iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin gibi kutuplar arasında gidip gelir, zihni bulanır, afallar.

İKİNCİ KEŞİF: YALAN VE DUA

Giovanna başlarda halasına benzemekten korksa da zaman içinde ona özendiğini hissettiğimiz ânlar da göze çarpmakta. İlişkileri ilerledikçe kararı değişir, gelgitler yaşar fakat bir zaman halasını fiziksel ve ruhsal olarak oldukça detaylı inceler. Halasının teşvikiyle anne babasını farklı bir bakışla incelemeye başladıktan sonra, halasına da aynı gözle bakmaya başlar. Büyüyü bozan da budur. Vittoria, eşsiz ve ölümsüz aşkı Enzo'yu anlatırken nasıl sevgi doluysa kardeşinden yahut hoşuna gitmeyen herhangi birinden bahsederken bir o kadar gaddardır. Giovanna, onda madalyonun iki yüzünü de görür.

Romanın isminde de yer alan 'yalan', Giovanna'nın başvurduğu bir yöntem olur. Halasıyla görüşebilmek için ailesine yalan söyleyerek işe başlar, ardından halasına yalanlar söyler. Yalan, hayatına bir anda ve aralıksız bir şekilde girer. Bunu yaparken büyük bir rahatsızlık duymaz, aksine yalan çözümsüz görünen durumlardan sıyrılmasını sağlayan bir kurtarıcı haline gelir. Başlarda halasına karşı içgüdüsel olarak ailesini savunmak ister, sonra ailesine karşı halasını. Fakat, Vittoria'daki kötülüğü kendisi de görmeye başlayınca, tamamen tarafsız bölgeye ait olur. Artık, "sevgi dolu bir evlat da değildir, sadık bir casus da." (s. 94)

Hepimizin bir şekilde aşına olduğu bir hikâye bu. İçinde hayata dair her şey var. Bu tarz metinler beyaz perdeye aktarmak için de oldukça elverişli, söz buraya gelmişken Netflix'in 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı'nı uyarlamaya hazırlandığı haberini de verelim.

Yalanlar birlikte 'dua'dan da bahsetmek gerek. Kitabın başlarında Giovanna'nın din ile sıkı bir ilişkisinin olmadığını öğreniyoruz. Bu da ebeveynlerinin aştığı bir durum elbette. Aile dostlarının kızlarıyla olan benzer yanlarından bahsederken din konusuna da değiniyor, vaftiz edilmediklerini, dua bilmediklerini söylüyor Giovanna. Bahsi geçen Roberto karakterinin romana dahil olmasıyla İncil'e merak sarıyor, farklı nüshaları edinip okumaya başlıyor. Fakat bunun temelinde dine karşı 'hakiki' bir merak yok. Aksine yalnızca Roberto'yla tartışabilmek, onun kaleminden konuşabilmek için yapıyor bunu. Yani, bu yeni merakı da bir nevi 'yalan' olarak değerlendirebiliriz.

"Yalan söylemek giderek daha fazla hoşuma gidiyordu, dua etmek ve palavra sıkmanın da aynı rahatlamayı verdiğini keşfetmişim. Ama annemin babamın yalanlarının ortaya çıkmasını önlemek ve onların yeteneklerini almadığının anlaşılmasında için rol yapmak beni yaralıyor, bunalıma sokuyordu." (s. 144)

ÜÇÜNCÜ KEŞİF: GERÇEĞİN SAHTELİĞİ

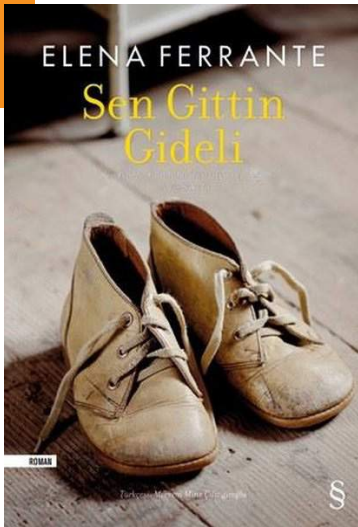
Giovanna'nın orta yerinde kaldığı ikiliklerin en mühimi, anne ve babası hakkında öğrendiği gerçekler olur. Yukarı ve aşağı Napoli'nin tezatlığı onu yeterince hırpalarken, babasının yıllardır aile dostları olan Costanza'yla olan ilişkisinin gün yüzüne çıkması, aile kurumuna olan inancını yerle bir eder. Birdenbire annesinin ağzından dökülen bir cümleyle gerçekleşir bu yıkım: "Babanın on beş yıldır bir başka karısı var." (s. 129)

Terk Edenler ve Kalanlar,
Elena Ferrante, Çev: Eren
Yücesan Cendey, 458 syf.,
Everest Yayınları, 2016.

Projenin hayata geçmesiyle Ferrante'nin ismini bugünlerde sıklıkla duyacağımız kesin. Son olarak, Eren Yücesan Cendey'in akıcı çevirisinin, bizler için kitabın öne çıkan yönlerinden olduğunu da ekleyelim.

Sen Gittin Gideli,
Elena Ferrante, Çev: Meryem
Mine Çilingiroğlu, 232 syf.,
Everest Yayınları, 2017.

Böyle 'sevgi dolu' bir ailede büyümüş biri için bu durumu kabullenmek, çok daha zor elbette. Üstelik Giovanna, bunu öğrenmeden evvel Costanza'nın eşi Mariano'nun annesine ilgi duyuyor olma ihtimaliyle meşgul olmuştur. Ailesi ve halası arasında savrulması yetmiyormuş gibi, zamanla babasının -Costanza'yla ve onun çocukları, Giovanna'nın da sıkı dostları İda ve Angela'yla birlikte yaşadığı- yeni eviyle annesinin evi arasında da gidip gelmeye başlar. Costanza, Vittoria ve Giovanna'yla bağlantılı olarak romanda farklı bileklerde gördüğümüz gösterişli beyaz altın bilezikse, görünmez bağları simgeleyen bir metafor olarak kendine yer bulmuş. Bu bilezik, neredeyse roman kişilerinden biri olarak kabul edilebilecek nitelikte bir değere sahip.

Ferrante, 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı'nda, ergenlikten yetişkinliğe geçiş döneminde gerçeklerle yüzleşen, yalanı keşfeden, yıkma ve yeniden inşa etme üzerine kafa yoran bir genç kızın hikâyesini sunuyor okuruna. Hepimizin bir şekilde aşına olduğu bir hikâye bu. İçinde hayata dair her şey var. Bu tarz metinler beyaz perdeye aktarmak için de oldukça elverişli, söz buraya gelmişken Netflix'in 'Yetişkinlerin Yalan Hayatı'nı uyarlamaya hazırlandığı haberini de vereyim. Bu projenin hayata geçmesiyle Ferrante'nin ismini bugünlerde sıklıkla duyacağımız kesin. Son olarak, Eren Yücesan Cendey'in akıcı çevirisinin, bizler için kitabın öne çıkan yönlerinden olduğunu da ekleyelim.

Ebru Ojen: Aile kavramı tüyler ürpertici bir kavram

Ebru Ojen'in yeni romanı 'Lojman', Everest Yayınları tarafından yayımlandı. "Annelik yok edilmesi gereken bir yapıdır. Kutsallığın ise annelikle bir arada düşünülmesi dehşet verici bir durum" diyen Ojen ile 'Lojman'ı konuştuk.

okan çil

2014 yılında Edebi Şeyler etiketiyle yayımlanan ilk kitabı 'Aş'dan sonra, 2017'de, yine Edebi Şeyler tarafından yayımlanan 'Et Yiyenler Birbirini Öldürsün' adlı romanıyla dikkat çeken Ebru Ojen'in geçtiğimiz günlerde yeni bir romanı çıktı. Everest Yayınları'nın bastığı 'Lojman', bir dağ köyündeki öğretmen ailesinin hikâyesini konu ediniyor. Aile kavramının çok yönlü şekilde eleştirildiği, bununla birlikte ailenin etrafındaki güç mekanizmalarının ve iktidar yapılarının da bu eleştiriden nasibini aldığı 'Lojman' hakkında Ebru Ojen'le keyifli bir röportaj gerçekleştirdik.

'YAPILAR, DAVRANIŞLARIMIZI ETKİLİYOR'

Kitabın yazım süreciyle başlamak istiyorum. 'Lojman' nasıl bir derdin ürünü olarak ortaya çıktı? Kitabın yazım sürecine dair bizimle paylaşmak istediğiniz neler var?

'Lojman', benim beden ile ilgili bitmek bilmez derdim üzerine yazılmış bir romandır. Bedene ve onunla ilişkili her şeye takıntı seviyesinde ilgiliyim. Özellikle de iktidar-beden ilişkisine ciddi bir saplantım var. Zaten önceki iki romanım da aynı takıntı üzerine yazılmış romanlardır. Ama bu kitapta iktidarın vücut bulduğu mekânı, hikâyedeki kavramların orta yerine koyarak çalışmak istedim. İktidar-beden ilişkisi ilgi çekici olmaktan öte, zorla kavrayıcı, rahatsız edici bir ilişki. Çünkü lojmanlar ve türevleri, (iktidar ile ilişkili künt yapılar) bedenlerimizi tahrip ederek, bizleri kendi uzantıları haline getirirler. Bizler ise onların zihninden geçen ve insanın doğasına uygun olmayan organize bir şekilde tahrip edici fikirlerinin uygulayıcısı haline geliriz. Bu bağlamda bedenin yapı ile teması sonucu neredeyse metamorfoza uğraması kaçınılmazdır.

Ebru Ojen'in yeni romanı 'Lojman', Everest Yayınları tarafından yayımlandı.

Bedendeki deformasyonlar üzerine aldığım notlarda görüyorum ki devlet dairelerinde, özel ofislerde vs. çalışan kişiler ile doğada yaşayan kişiler arasında farklar var. Bedenin dilinin okulda, evde, sokakta, hastanede, bankada ayrı olduğunu gözlemliyoruz. Nedeni nedir bu farkların? Yapılar, bedenimizin dilini, davranışlarımızı etkiliyor, değiştiriyor. Beden üzerine düşündüğüm zaman, bana her seferinde ona bunu yapanı, katilini tarif ediyor. Böylece ben de bir şahit olarak şahit olduklarımı yazma, anlatma sorumluluğu duyuyorum.

'Lojman'ın en etkileyici yanı, sanıyorum, aileyi geleneksel kalıplarının dışında tutarak, tavizsiz, kötücül bir gerçeklikle yeniden yaratmasında yatıyor. Özellikle Selma'nın bir birey, bir sevgili olma durumundan, bir anne olarak nesneleşme sürecine, eşi Metin'le neredeyse zorla hatırlanan sevgililik anlarına ve birbiri ardına doğan çocukların başlattığı hayal kırıklıklarına doğru ilerleyen bir yolculuk söz konusu... Sizce aile, kurumsallığı gereği, bu basamaklara mahkûm mudur, yoksa meseleyi coğrafya-kader ikilemi mi daha çok görünür kılar?

Bana göre aile kavramı tüyler ürpertici bir kavram. Aile-iktidar ilişkisinin bedenlerimizdeki göstergeleri de öyle. Tikler, kasılmalar, gevşemek bilmeyen kaslar ve deforme olmuş fasya. Bunun bir getirisi olarak erozyona uğramış zihin ve düşürülmüş ruh!

Ailenin semiosisiyle bedenin herhangi bir noktasında karşılaşabilirsiniz. Beden size onun dilinin nasıl bir şey olduğunu tüm açıklığı ile gösterecektir. Bununla bağlantılı olarak şuna şahit oluruz; aile, kişiyi kurmak, uysallaştırmak, söz dinletmek üzerine örgütlenmiş en küçük ikti-

Lojman, Ebru Ojen, 200 syf., Everest Yayınları, 2020.

dar hücrelidir. Ve kendisini yapısal olarak devlete bağıllığı ile finanse eder. Akıllı bir makine gibi ekonomisini durmaksızın yükseltir. Bir süre sonra güç aldığı mekanizmadan arz-talep nakaratları üreterek arzu alanını biçimlendirir. Arzuya bir ekonomik değer atfederek kendisi ile yeniden bileştirir. O da insana ait her şey gibi finansal bir alan işgal etmelidir. Bir yanılısama kaynağı olmanın aksine arzu metalaşır, gönenir. Böylece finansal, dünyevi tecrübenin orta yerinde, satılabilecek, elle tutulur bir meta haline getirilmiş olur. Aile, kişiyi tekil halde bile kurumlaştırmak için elinden gelenin en iyisinin ötesinde çaba harcar. Bu sebeple aile bir bakıma kişiyi özüne ait nüvelerden uzaklaştırdığı için katil bir mekanizmadır. Romana dönecek olursak; aile, kurumsallığı gereği Selma'ya ve Metin'e yaptıklarının ötesinde romanın kendisine bile uzanır. Bir yazar olarak ailem bana, yazdıklarına uzanmıştır. Romanlarıma, düşün dünyama ve totalde dünya ile ilişkili gayri maddi alanıma kadar.

Kurumsal bir aygıt olarak aile çökmeye mahkûmdur. Bu sebeple de romanımda bahsi geçen aile çöküşe uğrar. Çöküş, kişilerin aile olmaya karar verdikleri ilk andan itibaren başlar, çocuklarla birlikte bu devrilme hızlanır ve son noktada kaçınılmaz olarak yıkıma şahit oluruz. Coğrafya-kader ikilemi ise durumu tam anlamıyla görünür kılmaz aslında. Mekanizmanın yaptıklarının üzerini örtmek için en güçlü bahane olarak yine onun tarafından kullanılan işlevsel bir araç haline getirilir.

'ANNELİK YOK EDİLMESİ GEREKEN BİR YAPIDIR'

"Kutsal annelik"ten bahsetmek istiyorum. "Çocukları onun hırsızlarıydı. Onlar Sel-

Bana göre aile kavramı tüyler ürpertici bir kavram. Aile-iktidar ilişkisinin bedenlerimizdeki göstergeleri de öyle. Tikler, kasılmalar, gevşemek bilmeyen kaslar ve deforme olmuş fasya."

Sadece günümüz için değil, bence geçmiş ve geleceği de kapsayan bir zaman aralığında annelik yok edilmesi gereken bir yapıdır. Kutsallığın ise annelikle bir arada düşünülmesi dehşet verici bir durum.

ma'nın önce kalsiyum depolarını tüketmiş sonra ruhunun en dokunaklı kısımlarını çalarak kendilerine ait bir şeymiş gibi sergilemiş, bedenindeki izleri kendi bedenlerine iğnelemiş solucanlardan başka bir şey değildi. Biri ondan gülüşünü, biri çıkık elmacık kemiklerini, biri duygu dolu bakışlarını, biri becerikli ellerini, biri umut ışığını, biri gözlerinin şeklini, biri de şiire olan tutkusunu çaldı.” Selma'nın ruh haliyle günümüz muhafazakâr siyasetinde sürekli bir propaganda malzemesi haline getirilen “kutsal annelik” kavramına dair neler söylemek istersiniz?

Sadece günümüz için değil, bence geçmiş ve geleceği de kapsayan bir zaman aralığında annelik yok edilmesi gereken bir yapıdır. Kutsallığın ise annelikle bir arada düşünülmesi dehşet verici bir durum. Burada kurumlaşmanın kutsallığa da el attığına şahit oluyoruz. Annelik kutsal değildir. Çünkü yüce bir şey değildir. Oysa bu gerçeğe rağmen mekanizma anneliğin libidinal alanını kutsayıp onu kapatmış olur. Bizi, vajinadan çıkmış olduğumuz gerçeğini unutturarak kendi belirlediği mite ait bir varlıktan geldiğimiz sanrısına inandırır. Böylece biz de kutsanmış oluruz ve sakinleşiriz. Bu şizoanalitik alanı yaratan güç bizimle üst perdeden konuşmaya devam ederken annemizin cinsel aktivitesi sonucu var olduğumuzu bilmemizi istemeyecektir. Çünkü bu onun nazarında tehlikelidir. Bu vahşi tehlikeyi uzaklaştırmak için olağan tavrı bastırmayı devreye sokar. Kontrol edemeyeceği her şeyi kutsayarak bastırır. Annenin libidinal eteriğine söz geçiremeyeceğinden çaresizce onu kutsar. Anne, annelik prototipinin tekrarı olmakla birlikte yasaklı bir fallik imgeye de dönüştürülür. Din ile iş birliği içindeki mekanizmalarda bu türden dönüşüme daha çok şahit oluruz ve baskıyı çok daha etkili hissederiz.

Et Yiyenler Birbirini Öldürsün,
Ebru Ojen, 364 syf.,
Edebi Şeyler, 2017.

Kurumsal bir aygıt olarak aile çökmeye mahkûmdur.

Bu sebeple de romanımda bahsi geçen aile çöküşe uğrar.

Dinler, kutsalı radikalleştirerek varoluş düzleminde duyularımıza sunar. Toplumsal organizma duyularımıza sunulanı kendi yorumu dahilinde kolektif olarak paylaşır ve sonuçta annelik ya da başka bir statünün kutsallığı yerini sağlama almış olur.

Günümüz muhafazakâr siyasetinin annelik-kutsallık ilişkisini bu denli acemice kullanıyor olması ise gülünç olmanın dışında tehlikelidir de. Toplumsal organizma giderek çürümeye mahkûm bırakılırken tek tek kişileri şeffaf bir jölenin içine yerleştirir. Şu anda toplumumuzda her birimizin gözler önüne serilen son durumu budur.

‘Lojman’daki en büyük boşluğu Selma’nın eşi Metin’in bir tartışma sonrasında, kara kışa aldırılmadan çekip gitmesi oluşturuyor. Bu boşluk önce köye, sonra aileye, sonra çocuklara ve Selma’ya yerleşiyor, bir türlü de geçmiyor. Metin’in yokluğu ailedeki bütün kötücüllüğü ortaya seriyor sanki. Sadece bahsettiğimiz “kutsal annelik” değil, “hayırlı evlat” meselesi de darbe almaya başlıyor. Çocuklar annelerinden, birbirlerinden, yeni doğan kardeşlerinden dahi nefret ediyorlar. Bu minvalde nefret-sevgi denklemini nasıl açıklamak gerekir?

Romanda çocukların anneye, özellikle de Görkem karakterinin Selma’nın bilinçli ilgisizliğine karşılık sevgi-nefret denkleminde şahit olmayız aslında. Biz daha çok tutku-nefret ilişkisini görürüz. Görkem, Selma’nın sevgisine değil ilgisine tutkuludur ve tutkusuna hiçbir noktada karşılık alamadığı gerçeğiyle baş edebilmek için ikonuna nefret duyarak avunur. Babaya karşı erotize edilmiş sevgi, annede erotize edilmiş nefrete dönüşür ve tikslenme ile taçlanır. Biyolojik ve ruhsal bir zorunluluk olarak ilgi ihtiya-

Aşı, Ebru Ojen, 120 syf., Edebi Şeyler, 2018.

**Günümüz
muhafazakâr
siyasetinin annelik-
kutsallık ilişkisini
bu denli acemice
kullanıyor olması
ise gülünç olmanın
dışında tehlikelidir de.**

cı, tatmin edilmediğinden Görkem'i bir tacizci haline getirir. Bu yüzden Görkem sıradan bir çocuktan beklenmeyecek yüksek, tekinsiz davranışlarda bulunmaya meyleder. Bu vahşi ve olağan dışı davranışlar çocuğun gücünü koflaştırarak Selma'nın onu daha çok görmezden gelmesine sebep olur. Çocuk-anne ilişkisi sevgi-nefret üzerinden geliştiğinde, Görkem ve Selma'nın arasında olup bitenden çok daha tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Bir bakıma romandaki anne-çocuk ilişkisi gözler önüne gerçek hayattaki gizli ilişkilerden daha sağlıklı bir yapı serer. Gündelik gerçeklikte çekirdek ailedeki makûs patolojik irtibata sebep, kurumsal kimliği koruma ısrarıyla beraber daha yüksek bir kurumsallığın künt yapısında yaşamakta ayak diremektir. Kendi durumumuza bir bakalım. Bütünüyle dengede kişilikler olduğumuz iddiasında bulunacak kadar saf mıyız?

**'DAO'YU TANIMLADIĞINIZDA O ARTIK
DAO DEĞİLDİR'**

Romanda daimi bir mahkûmiyet durumu söz konusu. Bebek anne karnında, çocuklar annede, anne ailede, aile evde, ev köyde, köy doğada, doğa bayrakta bir mahkûmiyet yaşıyor. Bu yanıyla hayatın hem günlük pratikte hem de varoluşsal anlamda koca bir cezaevi olduğunu söyleyebilir miyiz?

Hayat benim için varoluşsal eziyetinin yanında bir türlü uyanamadığım, uyanmaya her yeltendiğimde ağzıma başka bir hap tıklararak kendisine mahkûm bırakıldığım ve tam manasıyla kötü diye de nitelendiremeyeceğim bir deneyim. Hapishane diyebilir miyim buna? Bilmiyorum. Ama çok yakın bir örnek olsa da hapishane benzetmesi bizlerin en azından benim durumumu karşılamaktan ziyade tanımsız bir

Bir dağ köyüne sürgün edilmiş bir öğretmen ailesinin hikâyesini okuduğumuz ‘Lojman’da bayrağın çok önemli bir gösterge olduğu aşikâr.

alanın boşa harcanmış tanımlama çabasından da öteye gitmiyor. Bu bana Çinli Daoisterin Dao için söylediklerini anımsatıyor. “Dao’yu tanımladığınızda o artık Dao değildir.” Bu cümlenin bizde yarattığı his, temelde pozitif bir histir. Cümleyi şu anda yaşadığımız hayatı anlatmak için devşirirsek anlamı negatifleştirmiş olmakla kalmaz, içinde bulunduğumuz saçmalığın da ne kadar tanımlarsak tanımlayalım tanımlar üstü bir saçmalık olduğunu görmüş oluruz.

‘KURUMLAŞMA İNSANI KURULU BİR MAKİNEYE DÖNÜŞTÜRECEKTİR’

Bayrak meselesine gelirsek... Bir dağ köyüne sürgün edilmiş bir öğretmen ailesinin hikâyesini okuduğumuz ‘Lojman’da bayrağın çok önemli bir gösterge olduğu aşikâr. Korkunç bir kışın ortasında, kar fırtınasından insanların dışarı çıkmaya çekindiği bir dağ köyünde, üstelik okula gitmenin bile mümkün olmadığı bir kıyamette bile bayrak her pazartesi direğe çekilip her cuma toplanıyor. Fırtınadan direğe dolanıp kaskatı kesildiği anlarda da derhal müdahale ediliyor. Devlet ve aile ne kadar da birbirine benziyor.

Bu duruma en iyi örnek enstitüleşme/kurumlaşma kelimesidir. Başka bir röportajda bahsetmiştim. İnsanların içinde buldukları yapıların fiziki ve idari kurallarına zamanla intibak ederek onun aynısı olması yahut ondan kopmama durumu.

Romanın karakterlerinden biri olan Yasin’in bayrakla ilişkisi onun kurumlaştığının kanıtıdır.

Bazı bakımlardan aile ve devlet birbirine benzer, bu benzeşme kökensel olduğundan ona temas edene karşı daha tahrip edici, inciticidir.

Zaten uçsuz bucaksız doğa manzarasının orta yerine planlı bir şekilde konuşlandırılmış lojmanın ereği de budur. Etrafındaki her şeyi kuruma ait kılmak. Görevlendirmek. Yasin, kuruma ait bir görevli olarak bayrakla olan ilişkisinden güç alıp Selma ve çocuklarına müdahale etme cesaretinde bulunuyor. Kurumlaşma, bize başkasının hayatına parmak sokma cesareti verebilir. Bu bağlamda kurumlaşma insanın meziyetlerini köreltecek onu dezorganize doğallığından söküp alarak organize, kurulu bir makineye dönüştürecektir.

Bazı bakımlardan aile ve devlet birbirine benzer, bu benzeşme kökensel olduğundan ona temas edene karşı daha tahrip edici, inciticidir. Ailenin olmadığı bir devlet başkaları tarafından daha yeğlenir bulunabilir ama bana sorarsanız iki yapı da lüzumsuz birer iddiadan öteye geçmiyor. Peki elimizde ikisi de varsa ve yok etmek şimdilik mümkün görünmüyorsa ne yapmalı?

Şu sıra yeni bir çalışmanız var mı?

Sanatın başka bir alanında var.

Kalbe seslenmenin yolları: Roman sanatı

Gizem, macera ve tarihsel kurgu da olmak üzere pek çok formda eser üreten Francis Marion Crawford'un 'Kalbe Seslenmek Zordur/ Roman Dediğimiz Şey' isimli çalışması Çınar Yayınları tarafından raflarda yerini aldı. Kitapta, insanlık tarihinin en büyük sanatlarından biri olan roman dair, başka pek çok düşünce ve tartışma mevcut.

soner sert

Francis Marion Crawford'un 'Kalbe Seslenmek Zordur/ Roman Dediğimiz Şey' isimli çalışması Çınar Yayınları tarafından raflarda yerini aldı.

19. yüzyılın ortalarında Amerikalı bir ailenin çocuğu olarak İtalya'da dünyaya gelen Francis Marion Crawford, entelektüel bir ortamda doğmuş olmanın getirdiği birikim ile küçük yaşlardan itibaren dil öğrenmeye merak sarar. Crawford'un ölümüne değin tam on sekiz dil öğrendiği bilinir. Türkçeye de hâkim olan Crawford, bir süre İstanbul'da yaşar ve bu şehre dair izlenimlerini, düşüncelerini bir kitapta toplar.

19. yüzyılın son çeyreğinde kurgu metinler kaleme almaya başlar ve başta gizem, macera ve tarihsel kurgu da olmak üzere pek çok formda eser üretir. İngilizcenin ise en yetkin korku edebiyatçılarından biridir. Bu yazıya bahse konu olan çalışması ise 1893 yılında yayımladığı 'Kalbe Seslenmek Zordur/Roman Dediğimiz Şey' isimli çalışmasıdır.

Bir makale için uzun, bir kitap için kısa olan bu çalışmayı, risale olarak tanımlamakta fayda var. Roman sanatına dair bir broşür, bir düşün pratiği gibi daha çok. Örneklemelerle, nitelikli değerlendirmelerle dolu bu çalışma, yazmak isteyenlerin el kitabı olma gayretinde. Üzerinden yüz küsur yıldan fazla geçmiş olmasına rağmen güncel ve kıymetli bir çalışma.

LÜKS BİR MAL: ROMAN

Yazar, bu çalışmasında bir kavram olarak romanı tanımlamakla işe başlıyor. Romanın, "doğrudan yaşamın desteklenmesine veya sağlığın korunmasına katkıda bulunmayan, topluca 'lüks mallar' diye adlandırılan sınıfa mensup pazarlanabilir bir metadır" sözleriyle ekonomi-politik bağlamda "kaba" bir nitelemesini yapan yazar, ortaya çıkan "ürün"ün dokunma, tatma, koklama gibi üç temel duyumuzun hiçbirine seslenmediği için "sanatsal lüks mal" sınıfına, görme ve işitme gibi üstün duyularımızın değerlendirme-

Kalbe Seslenmek Zordur - Roman Dediğimiz Şey, Francis Marion Crawford, Çev: Fırat Çakkalkurt, 56 syf., Çınar Yayınları, 2020.

19. yüzyılın ortalarında Amerikalı bir ailenin çocuğu olarak İtalya'da dünyaya gelen Francis Marion Crawford, entelektüel bir ortamda doğmuş olmanın getirdiği birikim ile küçük yaşlardan itibaren dil öğrenmeye merak sarar.

diği için de “düşünsel sanatsal lüks mal” sınıfına ait olduğunu söyler. Ona göre roman, kendisinin deyimiyle, her ne kadar sınırlayıcı bir tanım olsa da, lüks bir maldır.

Bu tanımlamadan yola çıkarak içeriğe yönelen yazar, yazma halinin, kurgu bile olsa kişisel tecrübelerin sonuçlarını aktarmanın, ziyadesiyle zor olduğunu söyler. Neredeyse bütün yanlış anlaşımaların ve dolayısıyla bütün tartışmaların, karşılıklı konuşanların ortak ifadeleri algılayışındaki farktan kaynaklandığını iddia eden yazara göre, “Akıllı bir insan kendi söylediklerinin anlamını çoğu zaman bilir ama bundan, aynı anlamı başkalarına ulaştırabildiği sonucu çıkmaz.” Dolayısıyla yazmak, daha doğru ifade edersek, düşündüğünü yazmak ayrı bir meziyettir.

Yazar, bu düşüncelerinin ışığında, dil meselesi üzerine sözlerini dile getirir. Zekânın ve mizahın düşünsel olduğunu, gerçekçi ve samimi bir şekilde ortaya çıktığında/aktarıldığında, metnin herhangi bir dile çevrilmesinde bir sorun olmayacağı noktası üzerinde duran yazar, yerel dil meselesine üzerine ise özellikle yoğunlaşır. Yerel dili, fıkra ve hikâyelerin okunmayıp anlatıldığında, anlatıcının şive taklidi yapmayı beceremeyip, komik bir duygu yaratma gayretiyle atılıp, trajikomik bir durumu düşmesi üzerinden değerlendirir. Günün sonunda ortaya ruhsuz bir hikâyenin çıkacağını söyleyen yazar, “Bir insanın kendi isteğiyle üstlendiği neredeyse tüm sınırlamalar, uğruna kişinin onları üstlendiği imkânları sağlıyor” sözleriyle düşüncelerini özetler. Kanımca, bu denli dil bilen, yaşamı boyunca dil öğrenen bir yazarın da böyle düşünmesi gerekir.

ROMAN SANATININ AMACI

Yazarın kitabında tartıştığı bir diğer nokta da, roman sanatının amacıdır. Crawford, bu sanatın

ilk amacının okuru eğlendirmek ve bu yolla onun ilgisini çekmek olduğunu söyler. Niyetin, her zaman için, insanları memnun etmek olduğunu iddia eden yazara göre, roman sanatı kesinlikle bir şey öğretmek yahut herhangi bir konuda vaaz vermek zorunda değildir. Güzel vakit geçindirmek için duygusal histeri gözyaşları döktürmeyi ve abartılı kahkahalar arttırmayı da bir denge formülü olarak ortaya koyan yazar, terazinin şaştığı noktada uzun ve yorucu bir ıstırabın başlayacağını söyler. Bu noktadan hareketle, gerçekliğe önem vermenin dikkatine yoğunlaşarak, “İnsanların, kitapta yaşadıkları, konuştukları ve davrandıkları şekilde gerçek hayatta yaşayabilecek, konuşabilecek, davranabilecek ve bazılarını insanların muhtemelen taklit etmek isteyeceği erkek ve kadınları görmelerini sağlamaktır” sözleriyle roman sanatının amacını açıklar.

Kitaba ismini de veren “Kalbe Seslenmek Zordur” düşüncesi ise yazara göre modern romancının en büyük çabası olmalıdır. Zira asıl mesele de odur. Ona göre, duygulardan öte, belirleyici olan kalptir ve okuru harekete geçmeye zorlayan, zihinsel yapısını belirleyen dürtü de kalpten geçer. Bu noktada aşk, en temel duygudur. Tarihsel bir örnekten hareketle, Sezar’ın lejyonerlerine yüze vurmalarını emrettiğini ve öldürücü darbeyi bu sayede verebileceklerini dile getiren yazara göre, insanlık, yani romancının ustası ise “ona sadece kalbe vurmasını” söylemelidir.

Kitapta, insanlık tarihinin en büyük sanatlarından biri olan roman dair, başka pek çok düşünce ve tartışma mevcut. Yazarın, kaleme aldığı zamandan bugüne değin uzanan süreyi de düşündüğümüzde, tartışılan noktaların hala güncelliğini koruması ise tarihin bir başka cilvesi. Çınar Yayınları’ndan çıkan kitap, şu günlerde raflarda...

19. yüzyılın son çeyreğinde kurgu metinler kaleme almaya başlar ve başta gizem, macera ve tarihsel kurgu da olmak üzere pek çok formda eser üretir. İngilizcenin ise en yetkin korku edebiyatçılarından biridir.

Öyküyle okuru buluşturan 'rastlantı': Ayça Erkol'un öyküleri

Ayça Erkol'un 'Hiç Aklımda Yokken,' ve 'Sonra Sincaplar Geldi' kitaplarının ardından yeni öykü kitabı 'Bir Kış Gecesi Misafiri', Alakarga Yayınları tarafından yayımlandı. Öyküsünü her yeni kitabıyla olgunlaştıran Erkol, çağımızın insani sorunlarının yanı sıra yazınsal arayışlarını da izliyor.

ayşen ışık

Ayça Erkol'un 'Hiç Aklımda Yokken,' ve 'Sonra Sincaplar Geldi' kitaplarının ardından yeni öykü kitabı 'Bir Kış Gecesi Misafiri', Alakarga Yayınları tarafından yayımlandı.

“**H**iç o güne kadar uğruna didindiğiniz ne varsa elinizde patladığı oldu mu? Daha doğrusu bunun farkına vardınız mı?”

(Hiç Aklımda Yokken, Sf.22)

Neredeyse bütün öykülere gölgesini düşüren bir soruyla başlayacağım yazıya. Sorunun tınısı, soruluş biçimi, açıktan ya da gizliden duyurulmuş, öykülerle kurduğunuz ilişkinin anlamını da yaratıyor çünkü. Hayatlarının seyri değişmiş, bir geçiş süreci içinde olan anlatıcıların, hiç tanımadığı başkalarına, yabancı, belirsiz, belli bir kişiliği, çehresi olmayan bir dünyaya seslenmeyi yeğlediklerini derinden hissedip yerinizi, konumunuzu buna göre belirleyiveriyorsunuz.

'Hiç Aklımda Yokken' içindeki pek çok öyküde, hesapta olmayan birtakım olaylar, kendileri veya birileri yüzünden hayalleri alt üst olmuş, hevesleri kaçmış, benlik duyguları yara almış, dayanaklarını yitirmiş, üzerlerinde kontrollerini aşan güçlerin tehdidini, baskısını hissedip, başkalarıyla ilişki kurmaya pek de can atmayan, kendi karanlık yönlerinin, zaaflarının, yanlıgılarının farkında olan, kendine dönmüş, yaşadığı evi, çevreyi değiştirmiş, oluruna bırakmış, arayış ya da bekleyiş içinde karakterler çıkıyor karşımıza. Öyküler, onların (şimdilik) askıya alınmış görünen yahut öylesine sürdürdükleri yaşantılarından bir kesitle, hayatın öngörülmezliği, planlarımızın boşunluğu, kuşatılmışlığımız, kırılğanlığımız üzerine kurulmuş. Öykülerin gücünü, etkisini arttıran en önemli unsur, yazarın karakter yaratmadaki dikkate değer başarısı. Yazı içindeki alıntılarının çokluğu da bundan, umarım hem öykü kişileri hakkında hem onların dünyaları hakkında bir nebze fikir verir okura.

Bir Kış Gecesi Misafiri,
Ayça Erkol, 140 syf.,
Alakarga, 2020.

Öykülerin gücünü, etkisini arttıran en önemli unursa, yazarın karakter yaratmadaki dikkate değer başarısı.

“Farkında olmadan yine plan yapıyorum. Aynı tuzağa düşmek üzereyim. Her şey böyle başlıyor. Minik planlarla. Sabah yumurtanı nasıl pişireceğine karar veriyorsun, bir gece önce işe gideceğin gömleği ütölüyorsun ya da tezgâhtarları nasıl tavlarım diye kafa patlatmaya başlıyorsun. Sonra kendini kızla birlikte düğün mekânı bakarken, puset seçerken, yaz tatili için erken rezervasyon yaptırırken buluyorsun.” (Hiç Aklımda Yokken, Sf. 24)

“Hatırlamak istemediğim kadar uzun zamandır yaratıcı yazarlık kursunda eğitmenlik yapıyorum. Kursun adından, takınmak zorunda olduğum yapmacık ifadeden, katılanların ise her şeyinden nefret ediyorum.” (Her Şeyin Cümlesi, Sf.65)

“Bizim gibi insanlar. Gerçekten böyle bir alt tür geliştirdi. Yapmacık, huzursuz, mızımız ama iyi rol kesen. Nijeryalı kızların, ozon tabakasının, Akdeniz foklarının sorunlarına duyarlı görünen ama her gece yanında nefes almaya çalışan insanın sorunlarına aldırmayan.” (İnsan Kokan Toprak, Sf.30)

“Kendi hayatının gidişatından emin olamayan birine kim, neyi danışır ki? Böyle şirketlerde özgüvenli görünmemek ölümle eş anlamlıydı. Ortalık ne istediğini bilen, her işten anlayan, yaşamı en küçük sırlarına dek çözmüş insanlarla doluydu. Daha lafı bitmeden müdürünün gözlerinde işinin bittiğini gördü.” (Yeşil, Sf. 78)

Yazar, yaşı, cinsiyeti, işi gücü, toplumsal statüsü, yaşadığı mahalle, çevre fark etmeksizin kendi dünyalarında, oldukları ve gördükleri halleriyle resmettiği, kendi ruhlarına, bedenlerine kavuşturduğu çeşit çeşit karakterle buluş-

Yazar, yaşı, cinsiyeti, işi gücü, toplumsal statüsü, yaşadığı mahalle, çevre fark etmeksizin kendi dünyalarında, oldukları ve göründükleri halleriyle resmettiği, kendi ruhlarına, bedenlerine kavuşturduğu çeşit çeşit karakterle buluşturuyor sizi.

Hiç Aklımda Yokken,
Ayça Erkol, 128 syf.,
Alakarga, 2016.

turuyor sizi. Ne kendilerinde, ne hikâyelerinde, ne dillerinde hiçbir yapaylık hissetmiyorsunuz. Çay ocağı işleten esnaftan, günümüz iş dünyasının insanı insanlıktan çıkararak rekabetçi, baskıcı koşullarından tükenmiş plaza çalışanına, ev kadınından, sokaklarda yatanına, yazar olmayı kafasına koymuş cin bakışlı yeniyetmelerden, gece yarısı kapıyı çalan kâhin kılıklı düşsel kahramana, siyasi bir figürden, seri katile varıncaya, son derece ilginç, tuhaf, yarı kaçık insanlar bunlar. Hayvanlara tecavüz eden de var, sinsice ölüme davetiye çıkarana da, her yılbaşında Noel babayı öldürme niyetiyle çatılarda bekleyen meczubu da. Bütün bu insanları kendi gerçeklikleri içinde gösterebilmesi, hikâyeleriyle fark edilmelerini sağlaması yazarın öykü yazmadaki yetkinliğini de ortaya koyuyor tabii.

Yazar, 'Sonra Sincaplar Geldi' ve 'Bir Kış Gecesi Misafiri'ndeki öykülerde adeta kılık değiştirip daha serbest, daha özgüvenli, zihni başka türlü işleyen, oyuncu bir kimlikle çıkıyor okurun karşısına. Yaratma sürecinde, iç sese karışan anonim otoritenin sesine kulaklarını tıkadığı belli. Konularının seçimi, hikâye ediş biçimi, anlatının içinde çoğalan karakterler, genişleyen zaman aralıkları, öyküye başka bir boyut katan öykü içine yerleştirilmiş hikâyeler hemen göze çarpıyor. Cümlelerin akışındaki rahatlık, bir cümlenin ardından diğeri kendiliğinden, hiç çabasız gelip yerini buluyormuş hissi veriyor. Seçtiği ayrıntılar, bakışımızı yönlendirdiği nesnelere, tercih ettiği açık, dolaysız anlatım, kişilere göre biçimlendirdiği dil, dozu iyi ayarlanmış mizah unsuru, okumanın hazzını artırıyor. Öyküler dili, anlatımı, kurgusuyla okuru zorlamayan türden ama bu onların çabucak tüketilen metinler olduğu yanılgısına düşürmesin. Bazen bir nesne, bazen bir his, bir renk ya da bir sözcük, bir nevi çapa işlevi görerek öykü-

‘Sonra Sincaplar Geldi’ kitabında ağırlıklı olarak kadın erkek ilişkilerini odağa alan yazar, ‘Bir Kış Gecesi Misafiri’ndeki öykülerdeyse tahammülsüzlüğün, şiddetin, kötülüğün, dışlamanın, dışlanmanın izlerini sürmüştü.

nün, öyküdeki kişilerin belleğinizde yer etmesini sağlıyor. İlk kitapta salıncak, gelincik, şeftali, yöresel kıyafetli bir bez bebek, karakterin ruhuna baskı yapan, sadece bir renk olmaktan çıkan yeşil aklınızda nasıl iz bırakıyorsa, bu öykülerde de bir tişört, bir sincap, bir sokak kedisi, bir köpek, bir ezgi, işlemeli bir terlik, porselen pasta tabağındaki bir resim, karakterin üşüme hissi yahut bir şiddet sahnesinin tasviri öykü üzerine düşünme ve yorumlama imkânı sağlıyor.

“Aydın’ın üzerindeki tişörtte sarı gözlü bir kaplan vardı. Kaplan, sarı gözünü bir an bile kırpmadan kendisine bakanın üzerine diyor, erkeğin göğsünden fırlayabilse neler yapacağını tehditkâr bakışları ve kötülükle büzülmüş ağızıyla anlatıyordu. Beril, el örgüsü, alaca bulaca bir hırkaya sarınmış, onun içinde adeta kaybolmuştu.” (Sonra Sincaplar Geldi, Sf.71)

“Aydın’ın o sıralar bıraktığı sakalını çok sevmişti. “Sakalsız, çocuk gibi oluyorsun”, diye takılmıştı bir sabah banyoda yüzünü okşarken. “Saf, tombul yanaklı bir oğlan çocuğu gibi. Lütfen kesme.” Niyeti alay etmek değildi. Aydın başını tutup da küvetin kenarına vurduğunda aynı taşlar kan içinde kalmıştı. Beril yerde yatarken kan lekelerini belli şekillere benzetmeye çalışmış, başaramamıştı.” (Sonra Sincaplar Geldi, Sf.74)

‘Sonra Sincaplar Geldi’ kitabında ağırlıklı olarak kadın erkek ilişkilerini odağa alan yazar, ‘Bir Kış Gecesi Misafiri’ndeki öykülerdeyse tahammülsüzlüğün, şiddetin, kötülüğün, dışlamanın, dışlanmanın izlerini sürmüştü. Karakterlerine ayna tutup birinin gözleriyle diğerine baktırırken, içinde yaşadığımız zamanın endişelerine, öykü kişilerinin kendileriyle, diğer insanlarla yakın, doyurucu ilişkiler kuramamasına, ortak korkulara, (taklit) arzulara, körelen yeteneklere,

Sonra Sincaplar Geldi,
Ayça Erkol, 96 syf.,
Alakarga, 2019.

Yazar, ‘Sonra Sincaplar Geldi’ ve ‘Bir Kış Gecesi Misafiri’ndeki öykülerde adeta kılık değiştirip daha serbest, daha özgüvenli, zihni başka türlü işleyen, oyuncu bir kimlikle çıkıyor okurun karşısına.

insanın gücünü eriten, başkalarının yanında bile yapayalnız olduğunu fark ettiren o büyük boşluk duygusuna, anlamsızlık hissine temas ettirebiliyor. İlk kitabında olduğu gibi, erkek karakterlerin dünyalarına girip zihinlerini cesaretle kurcalamayı sürdürüyor. “Django Reinhardt, Kurtar Beni”, “Amerika’nın Drama Kraliçesi”, “Saklambaç”, “Alain Delon”, “Çay Saati” layıkıyla kotarılmış öyküler.

“Bu kez daha karmaşık bir şeyin ortasındasın. Üstelik seyirci değil başroldeyin. Kadının evli olduğunu biliyordun. Bu seni bir süre durdurdu ama sadece bir süre. Hep dizlerinin beş parmak üzerinde biten kalem eteklerinden görünen düzgün, pürüzsüz bacakları, bakışlarındaki edepsiz meydan okuma, saçlarından yayılan yarı pudramsı koku bu süreyi kısalttıkça kısalttı. Ne zaman işyerinde, fotokopi odasında çılgınca öpüşmeye başladınız, ne zaman otoparkta aletini ağzına almaya başladı hatırlamıyorsun. Her şey ağzını bu kadar iyi kullanması yüzünden zaten. İyi konuşuyor, iyi öpüşüyor, iyi emiyor. O ağızla seni ikna etti.” (Django Reinhardt, Kurtar Beni, Sf.85)

‘Sonra Sincaplar Geldi’ içinde yer alan “Ali Dede Ölüyor” ile “Bir Kış Gecesi Misafiri” öykülerine ayrıca değinmek gerek. Elli altmış sayfalık, biraz masalsı, bol hikâyeli, iki uzun öykü. Yazarın kendi ifadesiyle söylersem, bu öykülerde birbirleriyle bağlantılı, metin ilerledikçe sırlarını ortaya koyan olay örüntüleri var. Yazma aşamasında kapsamlı bir çalışma imkânı bulmanın, akışı ilerletmenin, kurgu ile uğraşmanın zevkini, heyecanını doyasıya yaşadığı öyle belli ki. Kuşkusuz, bu tür denemeler yazma uğraşının doğal bir parçası. Merak, tutku, bitmeyen bir heyecan, yazarı hep daha iyisini yapmaya, daha farklıyı denemeye itiyor, neyi, nasıl yap-

Yaratma sürecinde, iç sese karışan anonim otoritenin sesine kulaklarını tıkadığı belli. Konularının seçimi, hikâye ediş biçimi, anlatının içinde çoğalan karakterler, genişleyen zaman aralıkları, öyküye başka bir boyut katan öykü içine yerleştirilmiş hikâyeler hemen göze çarpıyor.

bilirim alıştırılmaları, yazmaya devam ettikçe sürecek bir arzu. Düş gücünü kanatlandırmayı, yeni şeyler keşfetmeyi, içindeki saklıyı çıkarmayı kim istemez? İlgiyle okuduğum, kurgularını zekice bulduğum, bugüne, bugünün insanına, hayata dair söyledikleriyle de dikkatimi çeken bu iki öykü için şunu da düşünmedim değil. Sanki bu öyküler, ayrı bir kitapta toplansa daha mı iyi olurdu? Bu halleriyle gölgede mi kalıyorlar, gözden mi kaçıyorlar, bilemedim.

Son olarak, yazarla henüz tanışmamış olan okurlara, düşünce evreni zengin, yaratıcılığını her türlü kaynaktan besleyebilen, taradığı alanı her kitapta daha da genişleten bir yazarla tanışacaklarını söylemeliyim. Umarım bu yazı, Bilge Karasu'nun, 'Ne Kitapsız Ne Kedisiz'de¹ dediği gibi Ayça Erkol'un kitaplarıyla okuru buluşturan o 'açıklanamaz' rastlantıya vesile olur.

“Okur kitap arar ama kitabın da okurunu bulduğunu ben çok gördüm. Açıklanabilir bir şey söylemiyorum belki ama rastlantıların çoğu, açıklayamadığımız için rastlantı görünmez mi?”

1- 'Ne Kitapsız Ne Kedisiz' (Metis Yayınları-2017)

748 yıl hapis cezası alan gazeteci: Veli Yılmaz

Eray Yılmaz, dayısı Veli Yılmaz'ı anlattığı 'Veli Yılmaz, Devrimci Gazeteci' adlı kitabında yalnızca sosyalist bir gazetecinin yaşamını aktarmıyor. Onun 1968'den 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar geçen süreçte bir devrimci ve gazeteci olarak yaşamını aktarırken dönemin az bilinen yanlarına ilişkin önemli tanıklıklar değerlendirmeler yapıyor.

sadık güleç

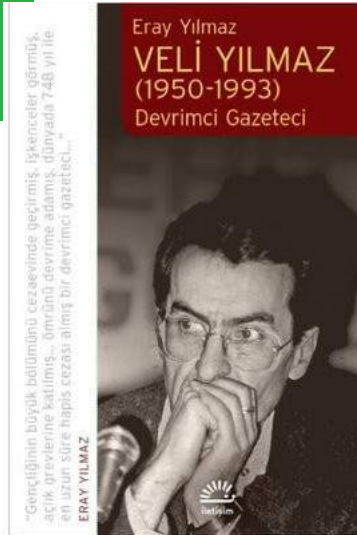
Eray Yılmaz bu çalışmasında yalnızca Veli Yılmaz'ın 1950 ile 1993 arasında süren kısa yaşamını değil özellikle 1970'li yıllardan başlayan 1980 darbesi ile son bulan sosyalist yayıncılığın doğuşunu ve gelişmesini içerden bir tanıklıkla aktarmış.

12 Eylül 1980 darbesi, Türkiye'nin sosyalist basınına yer altına çekilmek zorunda bıraktı. 1975'lerden başlayarak çoğunluğu haftalık, bazılarının aylık çıktığı bir dizi sosyalist gazete, dergi yayınlanmaya başladı. Dönemin nüfusunun 35 milyon civarında olduğu bir ülkede bu yayınların satışları 40 bin, 50 bin bandını aşıyordu. Yarattıkları etki arkalarında onları yayınlayan siyasal yapıların örgütlenmesinin temel taşını oluşturdu. Öyle ki bu siyasal yapılar kendi adları ile değil yayınladıkları bu sosyalist gazetelerin isimleri ile anılır oldular. Halkın Kurtuluşu, Devrimci Yol, Halkın Birliği, Kurtuluş vs. diye giden onlarca sosyalist gazete, dergi aynı zamanda bir siyasal örgütün taraftarlarının kendilerine verdikleri isimler oldular.

748 YIL HAPİS CEZASI ALAN GAZETECİ

Bu süreç 12 Eylül askeri darbesi ile son buldu. Yeraltına çekilen bu yayınları çıkartan gazeteciler, sahipleri görünenler, yazı işleri müdürleri bir süre sonra yakalanarak yıllarca süren mahkemelerde yargılandılar. Benim de meslek yaşamımın başlangıcında sayılabilecek bir süreçte kısa bir süre çalışma fırsatını bulduğum Veli Yılmaz, Halkın Kurtuluşu gazetesinin yazı işleri müdürlerinden birisi olarak bu sürecin en önemli tanıklarındandı. Onun diğer yazı işleri müdürlerinden, gazetecilerden daha fazla tanınmasını sağlayan bir özelliği ise cunta döneminde oluşturulan askeri mahkemelerde en fazla hapis cezasına çarptırılan gazeteci olmasıydı. Yılmaz'ın yüzlerce yılı aşan bir mahkumiyeti vardı.

Türkiye basın tarihinin bu çok özel dönemi hakkında fazla inceleme araştırma bulunmuyor. Eray Yılmaz'ın dayısı Veli Yılmaz'ı anlattığı İletişim Yayınları'ndan çıkan 'Veli Yılmaz,

Veli Yılmaz: Devrimci Gazeteci 1950 - 1993, Eray Yılmaz, 214 syf., İletişim Yayıncılık, 2020.

Devrimci Gazeteci' adlı kitabı bu dönemi anlatan az sayıda yapılan çalışmadan birisi.

Eray Yılmaz bu çalışmasında yalnızca Veli Yılmaz'ın 1950 ile 1993 arasında süren kısa yaşamını değil özellikle 1970'li yıllardan başlayan 1980 darbesi ile son bulan sosyalist yayıncılığın doğuşunu ve gelişmesini içerden bir tanıkllıkla aktarmış. 'Veli Yılmaz, Devrimci Gazeteci' adlı bu kitap bir yanıyla hakkında daha az şey yazılan THKO ve onun devamı Türkiye Devrimci Komünist Partisi hakkında da önemli bir belge olmuş.

BİR DÖNEMİN ANLATILMAYAN TARİHİ

Veli Yılmaz'ın yaşamı aynı zamanda 1968'de yükselişe geçen, 12 Eylül 1980'de kesintiye uğrayan sosyalist hareketin tarihi. 1950 yılında doğan Veli Yılmaz'ın yaşamı 1993'de Beşiktaş'ta bir kalp krizi ile hayatını kaybettiği iskelede son buldu. Eray Yılmaz, onun yaşamını anlattığı kitabında bu nedenle sosyalist hareketin en canlı döneminde yaşanan tartışmaları ve dönemin özelliklerini de aktarıyor. Özellikle eşi Neyyire Özkan üzerinden genel olarak sosyalist hareketler içinde kadınların konumuna, özelde Halkın Kurtuluşu/TDKP gibi içinde yer aldığı örgütte kadınların rolüne ilişkin önemli saptamalara yer vermiş.

68 Hareketi içinde yer alan daha sonra Türkiye Devrimci hareketinin liderleri haline gelen bu gençlerin daha çok okudukları Ankara, İstanbul gibi kentlerdeki yaşamı bilinir. Oysa daha sonra bu gençlerin çoğunluğunun aslında ders dışı kitapları okumaları, sol edebiyata ilgi duymaları bilinenin tersine daha lise yıllarında başlar. Çoğunluğu Anadolu'nun kasabalarından ya da o dönemde bir kasabadan farksız şehirlerinden

'Veli Yılmaz, Devrimci Gazeteci' adlı bu kitap bir yanıyla hakkında daha az şey yazılan THKO ve onun devamı Türkiye Devrimci Komünist Partisi hakkında da önemli bir belge olmuş.

68 Hareketi içinde
yer alan daha sonra
Türkiye

Devrimci hareketinin
liderleri haline gelen
bu gençlerin daha
çok okudukları
Ankara, İstanbul
gibi kentlerdeki
yaşamı bilinir.

Oysa daha sonra
bu gençlerin
çoğunluğunun
aslında ders dışı
kitapları okumaları,
sol edebiyata ilgi
duymaları bilinenin
tersine daha lise
yıllarında başlar.

gelmişlerdir. Eray Yılmaz, Veli Yılmaz'ın yaşamının bu dönemini de lise arkadaşları, öğretmenleri, aile bireyleri ile konuşarak dönemin sosyalist gençlerinin taşradaki yaşamına ilişkin önemli aktarımlar yapıyor. Eray Yılmaz, kitabın ilk bölümünde Veli Yılmaz özelinde şu soruların cevabını arıyor:

“Bu dönemde dünyada yaşananlar, siyasal gelişmeler Türkiye’yi, Türkiye’de büyük kentlerde yaşanan siyasal gelişmeler Şebinkarahisar gibi kasabalar nasıl etkilemiş ve biçimlendirmişti? Kentlerle kasabalar arasındaki iletişim hangi kanallardan kurulmuştu? Şebinkarahisar gibi ulaşım olanakları sınırlı bir kasabada siyaset nasıl ve hangi kanallardan biçimlenmişti?”

HALKIN KURTULUŞU: BİR YAYIN, BİR ÖRGÜT

Eray Yılmaz kitabın ikinci bölümünde, Veli Yılmaz'ın da içinde yer aldığı Halkın Kurtuluşu/TDKP örgütünün 70’li yılların ortalarından itibaren gelişimine ve onun örgütte ve yayın organlarındaki konumuna yer vermiş. 12 Mart 1971 askeri darbesinden sonra hareketin ilk önderleri öldürülmüş büyük bir kısmı ise cezaevlerine girmişti. Bu yalnızca Halkın Kurtuluşu’nun öncülü Türk Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) için değil dönemin bütün siyasal örgütleri için geçerliydi. Ancak 75’lerden itibaren sosyalist hareketler tekrar büyük bir gelişim içine girmişlerdi. Bu öylesine hızlı bir süreçti ki çıkardıkları yayınlar kısa sürede on binlerce satış rakamına ulaşmıştı. 1970 öncesinin en önemli sosyalist örgütü Türkiye İşçi Partisi iken yetmiş sonrasında 50’ye yakın sosyalist örgütün kurulduğu biliniyor. Bu sosyalist hareketler içinde ise kitlelilik, tanınırlık açısından üç siyasal hareket öne çıkıyordu. Türkiye Ko-

Eray Yılmaz kitabın ikinci bölümünde, Veli Yılmaz'ın da içinde yer aldığı Halkın Kurtuluşu/ TDKP örgütünün 70'li yılların ortalarından itibaren gelişimine ve onun örgütte ve yayın organlarındaki konumuna yer vermiş.

münist Partisi, Devrimci-Yol ve Veli Yılmaz'ın içinde yer aldığı Halkın Kurtuluşu...

Bu dönem Veli Yılmaz'ın da devrimci bir gazeteci olarak Halkın Kurtuluşu gazetesi içinde artık yetkinleştiği yıllardı. Eray Yılmaz, bu üç örgütün o dönemdeki faaliyetlerini ve birbirlerinden ayrılan yönlerini aktarırken aslında yetmişlere hakim olan ruh halini ve siyasi atmosferi de yansıtıyor.

Dönemin THKO liderlerinden İhsan Çaralan 1973 yılında Veli Yılmaz hapisten çıktıktan sonra onunla birlikte yaptıkları çalışmayı anlatıyor: “Samsun, Trabzon, bütün iç Anadolu, Karadeniz bölgesi daha 1974'e gelmeden THKO'ya sempati duyan veya kendini sosyalist sayan insanlar buluyoruz, tüm bunları toparlayan bir çalışma yaptık ve 1974 affıyla arkadaşlar çıktığında epeyce geniş bir örgüt vardı. Burada bençe Veli önemli işler yapmıştır.”

TDKP Toplu davası Metris Askeri Cezevi kampüsünde inşa edilen mahkeme salonunda yapıldı, Veli Yılmaz'ın (ön sıra sağdan dördüncü) yaygılanma süreci 7 yıl sürdü.

SIFIRDAN BAŞLAYANDEVİRİMCİ GAZETECİLİK

Ancak örgütlenmenin en önemli parçası yayın organlarına sahip olmaktır. Çoğunluğu yirmili yaşların ortalarında olan bu gençlerin böyle bir deneyimi yoktur. Yine o dönemde basın yayın faaliyetinde yer alan Semih Orcan'ın anlattıkları 70'li yıllar sonrası toparlanan bütün gençlik örgütlerinin önündeki sorundur: “Biz yeni bir örgütüz. Diğer sol hareketlerin bir geçmişi var. Bir sürü yazar var, çizer var, basınla ilişkileri

var. Görmüşlükleri geçirmişlikleri var, yaşlıları var gençleri var.; bizde hiç kimse yok abi... 1960'dan sonra beş-on dergi çıkarmışlar, onların yazarlığını yapmışlar. Biz sadece edebiyat dersinde kompozisyon yazmışız.”

Ama bütün acemiliklere rağmen içlerinden bazıları gazetecilikte daha öne çıkmıştır.

Dönemin tanıklarından Teoman Göral, Veli Yılmaz'ın Halkın Kurtuluşu gazetesinin neredeyse önemli yazılarının büyük kısmını yazdığını hatırlıyor: “Veli ile tanıştığım da hayret ettim. Ben sana bir şey söyleyeyim mi, Halkın Kurtuluşu gazetesinin çok sayfasını A'dan Z'ye Veli yazmıştır. Yani iç haberini, dış haberini Veli Yılmaz yazmıştır. Mesela enflasyon yükseldi yazardı. Bir gün nereye yükseldi, yüzde kaç yükseldi biliyor musun da konuşuyorsun dedim. Kalktı bir alışverişe çıktı, geldi. Eme dedi ne kadar olmuş biliyor musun? Üç ay önce kuş kadardı şimdi bu kadar. Oturur döşenirdi.”

1975 SONRASI BAŞLAYAN HESAPLAŞMA

Elbette asıl önemli olan yeni kurulan siyasal örgütlenmede geçmişle hesaplaşmak ve siyasal çizginin belirlenmesiydi. Eray Yılmaz'ın araştırması TDKP'nin bu dönemine ilişkin önemli saptamalar ve tanıklıklar da içeriyor. 1975'den askeri darbenin gerçekleştiği 1980'e kadar olan kısa süre yalnızca THKO-TDKP çizgisinin değil bütün siyasal yapılanmaların çok ciddi ideolojik tartışmaları yaşadığı bir dönemdi. Geçmiş bir yanıyla devrimci özü nedeniyle sahiplenilirken, kitlelerden kopuk silahlı eylemci yanıyla eleştirilmeye başlanmıştı. Bu dönem dünya sosyalist hareketinde de büyük tartışmaların olduğu dönemdi.

Dönemin tanıklarından Teoman Göral, Veli Yılmaz'ın Halkın Kurtuluşu gazetesinin neredeyse önemli yazılarının büyük kısmını yazdığını hatırlıyor.

Veli ile tanıştığımda hayret ettim. Ben sana bir şey söyleyeyim mi, Halkın Kurtuluşu gazetesinin çok sayfasını A'dan Z'ye Veli yazmıştır.”

1917 Ekim Devrimi'nden sonra dünyanın tek sosyalist devletinin kurulmasından ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni sosyalist devletler kurulmuştu. Çin, devasa büyüklüğü ile ikinci bir ideolojik merkez olma yolundaydı. Küba, Vietnam devrimleri ise 1968'de ortaya çıkan bu gençlik hareketlerini derinden etkilemişti. Ho Şhi Minh, Che Guevara ve Mao gibi liderler dünya sosyalist hareketini ciddi şekilde etkiliyorlardı. Halkın Kurtuluşu hareketi önce Mao'ya yaklaşmış daha sonra dönemin önemli tartışma noktalarından '3 Dünya Teorisi'nin reddi ile birlikte Arnavutluk Emek Partisi'nin çizgisini benimsemiştir. Eray Yılmaz, bu çizgi değişikliklerinin teorik siyasal nedenlerden çok pratik gerekliliklerin yarattığı atmosferin rol oynadığını aktarıyor. Bir yanı sıra TDKP'nin az bilinen bu dönemine ilişkin önemli tanıklıklar ve aktarımlar yer almış.

CEZAEVİNDE GAZETECİLİĞİ BIRAKMADI

Veli Yılmaz'ın aktif gazetecilik yaptığı bu dönem 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile son buldu. Darbenin ardından yer altına çekilen Veli Yılmaz bir baskınla yakalandı.

Eray Yılmaz'ın da aktardığı resmi veriler Halkın Kurtuluşu gibi örgütlerin gücü hakkında bir fikir veriyor: “1980-83 arasında en büyük örgüt partileşemeyen Dev-Yol'dur. Onu TDKP izler. Ersan'ın atıf yaptığı kaynağa göre, 12 Eylül Darbesi 3 bin 308 TDKP yanlısını gözaltına almış, 227 parti üyesinden 110'unu yakalamış, 12 bin kişinin örgütle bağlantılı olduğu saptanmıştır.”

Darbenin ardından Veli Yılmaz'ın serbest kaldığı 1991 yılına kadar geçen süreç açlık grevleri, direnişler ve yazın faaliyetlerinin olduğu yoğun

Elbette asıl önemli olan yeni kurulan siyasal örgütlenmede geçmişle hesaplaşmak ve siyasal çizginin belirlenmesiydi. Eray Yılmaz'ın araştırmaları TDKP'nin bu dönemine ilişkin önemli saptamalar ve tanıklıklar da içeriyor.

bir dönemdir. Veli Yılmaz, bütün bu süreçlerde politik tavrını korumuş, özellikle basın özgürlüğünü temel alan önemli yazılar yazmıştır. Halkın Kurtuluşu'nun yazı işleri müdürü olarak gazetede çıkan yazarı belli olmayan bütün yazılardan sorumlu tutularak binlerce yılı bulan hapis cezaları ile yargılanmıştır. Kesinleşen hapis cezası ise 748 yıldır.

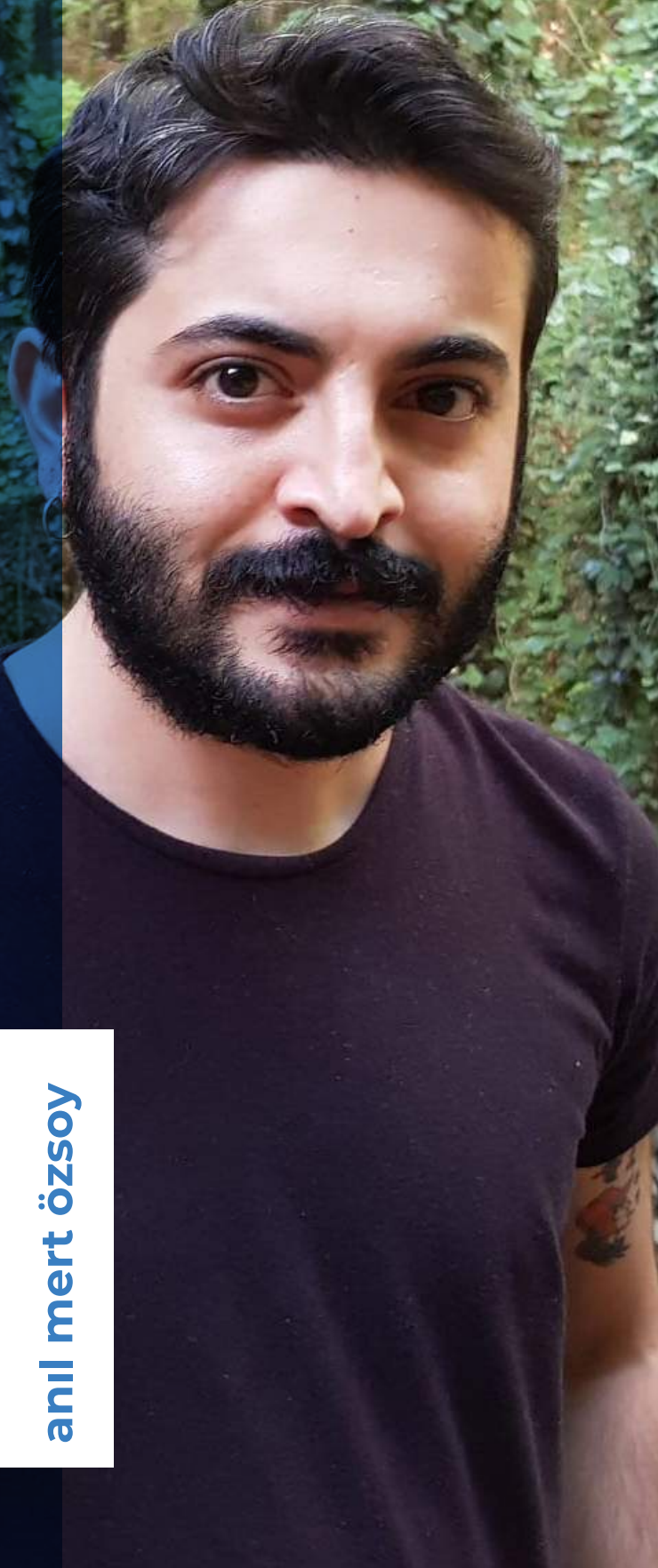
Bu döneme ilişkin kaleme aldığı 'Dilekçe' ve 'Eylül Hukuku ve Basın Özgürlüğü' adlı kitapları o cezaevindeyken yayınlanmıştı. Veli Yılmaz'ın yaşamı sembolik bir tesadüfle cezaevinden çıkışından tam 748 gün sonra Beşiktaş iskelesinde bir kalp krizi ile son buldu. Ama onun yaşamı basın özgürlüğünün yine tartışıldığı bugünlerde önemli bir deneyim olarak önümüzde duruyor.

Onun Kürt sorunu karşısında basının konumunu eleştirdiği şu sözleri bugün de geçerliliğini koruyor; "Basın, basın örgütlülüğünü savunmayarak, haber verme özgürlüğünü dahi kullanmayarak eksikliği derinleştiriyor.(...) Basının yönlendirici kalemleri, bir kısım gazeteci-yazarlar, kendilerini İçişleri ve Dışişleri bakanlıklarının memuru olarak görüyorlar."

Baran Güzel'den kendi kuşasının fotoğrafı: Her Kötü Gecedен Sonra

Baran Güzel'in ilk öykü 'Her Kötü Gecedен Sonra', Everest Yayınları tarafından yayımlandı. Edebiyat anlayışı ve öyküleri üzerine konuştuğumuz Güzel, "İlk kitabımın kendimle ve yaşadığım zamanla ilgili olmasını istiyordum. Ama yaşadıklarım o kadar gerçek ki birine anlattığımda klişeye dönüşüyordu sanki. Gerçeküstü unsurları, anlatmak istediğim hikâyenin gerçekliğini artırmak için kullanıyorum" dedi.

anıl mert özsoy

‘Her Kötü Geceden Sonra’, apolitik, çaresiz ve bir o kadar vurdumduymaz karakterleriyle geride bıraktığımız son yirmi yılın bir kuşak üzerinde yarattığı tahribatın estetikle buluştuğu noktaya tekabül ediyor.

Baran Güzel, edebiyat okurlarının yakından tanıdığı bir isim. Güzel, bugüne dek sahnenin arkasında yer alan bir edebiyat emekçisiyken gün geldi ve ‘Her Kötü Geceden Sonra’ ile okura bu kez farklı bir tonda ‘merhaba’ dedi. Türkiye’de kültürel ve politik anlamda derin kimliksel dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde ilk gençliğini yaşayan yazar, kendi kuşağının her halini kağıda döküyor. ‘Her Kötü Geceden Sonra’, apolitik, çaresiz ve bir o kadar vurdumduymaz karakterleriyle geride bıraktığımız son yirmi yılın bir kuşak üzerinde yarattığı tahribatın estetikle buluştuğu noktaya tekabül ediyor.

Baran Güzel, olabildiğince kendi dilini yarattığı bu öykülerde, edebiyatın birçok imkanını kullanmaya da niyetleniyor. Yer yer gerçeküstü öğelerle süslenen anlatım en nihayetinde gece yarısı bir pilavcıda son buluyor!

‘Her Kötü Geceden Sonra’, hayatın tam ortasında, kendi kuşağının fotoğrafını çeken öykülerden oluşuyor. Toplumsal meseleler, çağın varoluş sancıları ve kuşağının yaşama mücadelesi metninizde ne kadar yer tutuyor? Tüm bu bahsi geçen kavramlarla yazınsal boyutta ilişkiniz ne noktada?

Ben bildiğim, gördüğüm şeyi yazabiliyorum. Şimdilik yeteneğim ancak bu kadarıyla sınırlı. İşe gidip gelirken, yürüyüş yaparken, vapurda korkuluklara yaslanıp denize bakarken kulaklık takmıyorum. Çevremde olup biten her şeyi duymaya, görmeye çalışıyorum Twitter’da çok fazla vakit geçiyorum. İnsanların orada dertlerini, sevinçlerini nasıl anlattığını görüyorum. Oradaki herkesin gerçek hayatta olduğundan daha komik, daha depresif, daha devrimci, daha milliyetçi olduğunu fark ediyorum. Arkadaşlarımı gözlemliyorum. Ailemi gözlemliyorum.

Her Kötü Geceden Sonra, Baran Güzel, 110 syf., Everest Yayınları, 2020.

Bana kalırsa tüm edebi metinlerde yazarların hayatlarına dair izler görmek mümkün. Özellikle ilk kitaplarda çok sık rastlanan bir şey galiba bu.

Sonra kendimi, çevremle olan ilişkiyi düşünüyorum. Demirtaş'ın hâlâ cezaevinde oluşunu, babamın ölümünü, iki küçük kardeşimi, abimi, eski sevgililerimi, giderek apolitikleştirdiğimizi, dünyanın görüldüğünden çok daha berbat bir yer olduğunu, aynada gördüğümüz kişinin hissettiğimizden çok daha bir berbat bir insan olduğunu düşünüyorum. 26 yaşındayım, sanırım Z kuşağına dahil oluyorum. Bana kalırsa boktan bir kuşak bu. Hiçbir şeye müdahale etmeyen, her şeyi izlemekle yetinen, bıkkın, boş vermiş, ev sahibi olma umudu elinden alınmış bir kuşak. Bu öyküleri yazarken kafamda dönüp duran şeyler bunlardı.

'YAZARLARIN HAYATLARINA DAİR İZLER GÖRMEK MÜMKÜN'

Kitap "Babamın ciğerlerine" ithafıyla başlıyor. Öykülerden üçü babanızın ölümüyle ilgili. İlk kitabınız olması hasebiyle soruyorum: Biyografik öğelerden faydalandınız mı?

Bana kalırsa tüm edebi metinlerde yazarların hayatlarına dair izler görmek mümkün. Özellikle ilk kitaplarda çok sık rastlanan bir şey galiba bu. Beni tanıyanların hepsi, hem babamla ilgili olan öykülerde hem de diğerlerinde bana dair izler bulabilir ancak hiçbir şeyi kendi yaşadığım gibi yazmadım. Yazamazdım da zaten. Çünkü kendi yaşadıklarım o kadar da ilginç gelmiyor bana. Babamın ölümü bir çeşit kırılmaydı benim için. O günden sonra hiçbir şeyin bir daha eskisi gibi olmayacağını anlamıştım. Bir dayanağımı kaybettiğim yetmiyormuş gibi birden bire kendimi bir dayanak olarak bulmuştum. Anneme ve kardeşlerime dayanak. Biraz klişe gelecek belki ama acıdan yazarak kurtulabileceğimi sanıyordum. Acıdan kurtarmaya yetmedi ama beni o acıyla yaşamaya alıştırdı diyebilirim.

Güzel bir ilişkimiz vardı. Seçimlerime her zaman saygı duydu. Beni sadece kitap okumam için zorladı. Ondan almak istediğim bir intikam yok. Çözülmemiş bir meselemiz yok. Dayatmasız, bir şeyi iki kere istemeyen bir adamdı. Onu güzel anlatmak istedim.

‘BABAMI GÜZEL ANLATMAK İSTEDİM’

Edebiyatta baba-oğul ilişkisi genel olarak bir iktidar paradoksu üzerinden anlatılır. Sizin öykülerinizde “baba” bir iktidar temsilinden öte, şefkat ve hüznün sarmalında imgeleniyor. Ciğerlerine ithaf edilen bir babaya yakılmış ağıtlar mıdır öyküleriniz?

Diyarbakırlıyım, Kürt’üm. Bize baba ile çatışılmayacağı, ona koşulsuz şartsız iman etmek gerektiği öğretildi. Büyürken tanıdığım bütün arkadaşlarımın, kuzenlerimin (60’a yakın kuzenim var) babaları, sert, otoriter insanlardı. Benimki öyle değildi. Evde iktidar hep annemmiş gibi geliyordu bana. Onun sözü geçiyordu sanki daha çok. Güzel bir ilişkimiz vardı. Seçimlerime her zaman saygı duydu. Beni sadece kitap okumam için zorladı. Ondan almak istediğim bir intikam yok. Çözülmemiş bir meselemiz yok. Dayatmasız, bir şeyi iki kere istemeyen bir adamdı. Onu güzel anlatmak istedim.

‘HAYATIMDAKİ HIZ ÖYKÜLERİME DE YANSIDI’

Mekân kavramı, bir dekor olmanın dışında yazara konfor alanı sunan, bir betimleme aracıdır da aynı zamanda. Siz, öykülerinizde mekândan ziyade kahramanın aurasına, onun merkezinde olduğu atmosfere yaslanıyorsunuz. Bu anlayış, başlangıçta da var mıydı, yoksa zamanla mı ortaya çıktı?

Ben hızlı yürüyen biriyim. Yemeği de hızlı yerim, sigarayı hızlı içerdim. Yani genel olarak bir hız durumu var hayatımda. Sabırsızlıktan mıdır, gerginlikten midir çözebilmiş değilim. Hayatıma sirayet eden bu hız meselesinin öykülerime de yansıdığını düşünüyorum. Bu benim yıllardır

Yıllardır kafamda dönüp duran, üzerinde çalıştığım bir şey. Gerekli olmadıkça mekânı, eşyayı, karakterin dış görünüşünü anlatmamak.

kafamda dönüp duran, üzerinde çalıştığım bir şey. Gerekli olmadıkça mekânı, eşyayı, karakterin dış görünüşünü anlatmamak. Tasvir hiç kullanmadığım bir şey değil ama olabildiğince az ayrıntılı yapmaya çalışıyorum. Okumayı yavaşlatıyor sanki. Ne anlatmak istediğimi çok iyi bildiğim zaman başlıyorum yazmaya. Ne anlatmak istediğimi çok iyi bildiğim zaman da bir tek onu anlatmak istiyorum. Zaten öykü yazan herkesin üç aşağı beş yukarı yapmaya çalıştığı bir şeydir bu. Karakter hareket etsin, bir yerden bir yere gitsin istiyorum. Okur duraklarla karşılaşmasın. Olayların ne tür bir yerde geçtiğini “üç aşağı beş yukarı” bilmek yeterli gibi geliyor bana.

Aynı zamanda edebiyatın mutfağında sınız, editörlükle yaşamınızı idame ediyorsunuz. Kendi metnimize uzaktan bakarken nelere dikkat ettiniz? Sizce, ‘Her Kötü Gecedan Sonra’nın eksikleri, ilk elin günahları nelerdir?

Bence bir yazarın aynı zamanda editör olmasının dezavantajı, kendi metnine karşı insafsız oluşu. Ben rahatlıkla ve hızlı yazabilen biri değilim. Kitaptaki her öykünün yazımı birkaç ay sürmüştür galiba. Bunun bir sebebi tembelliğimse, bir sebebi de editörlüğün getirdiği mükemmeliyetçi olma dürtüsü. Bu cümleyi yazar yazmaz kendimi bir züppe gibi hissettim ama durum bu ne yazık ki. Hata görmeye, eleştirel düşünmeye o kadar alışmışım ki, yazdığım her cümleden sonra, daha iyisini yapabilirim, demekten alıkoyamıyorum kendimi. Yani editör olmak bir yazar için avantajlı bir dezavantaj. Her yazarın önce kendisinin editörü olması gerektiğine inanıyorum.

Metinlerinizi bugünün gerçekliği üzerine kurulurken yer yer gerçeküstü öğelere de yer ve-

Tasvir hiç kullanmadığım bir şey değil ama olabildiğince az ayrıntılı yapmaya çalışıyorum. Okumayı yavaşlatıyor sanki.

riyorsunuz. Edebiyatta gerçekliği yakalamak bu denli zorken gerçeküstü unsurlarla yarattığınız atmosferi yitirmek sizi korkutmadı mı? Sınırı nasıl belirlediniz?

Lise yıllarımda fantastik, bilimkurgu, korku türlerinde denemeler yapıyordum. Tamamı başarısız, vasat altı olan onlarca öykü kaleme almışımdır. Bunlar şimdi baktığımda o kadar çığ, o kadar aptalca geliyor ki. Hayatın hiçbir yerine dokunmayan, gerçekle temas etmeyen, özensiz bir dille yazılmış metinler. Ama o kötü denemeler zamanla gerçekle fantastiğin birbiriyle uyum içinde akmaya başladığı öykülere evrilmeye başladı. İlk kitabımın kendimle ve yaşadığım zamanla ilgili olmasını istiyordum. Ama yaşadıklarım o kadar gerçekti ki birine anlattığımda klişeye dönüşüyordu sanki. Ben gerçeküstü unsurları, anlatmak istediğim hikâyenin gerçekliğini artırmak için kullanıyorum galiba.

‘Her Kötü Gecedan Sonra’ çok yeni fakat okurları bekleyen yeni çalışmalarınız var mı?

Öyküler yazmaya devam edeceğim. Bir de üzerinde çalıştığım bir roman var şimdi. Adana’da, Kürtlerin ve Arapların yoğun olarak yaşadığı bir mahallede geçen, fantastik bir hikâye. Umarım bitirmeyi becerebilirim.

Leonora Carrington'ın yazı dünyası

Leonora Carrington'ın 'Sırdış Trompet' ve '' adlı iki metni hem yazarın sürrealist kimliğini yansıtması bakımından, hem de türler arası yoldaşlığın bir yansımasını sunması açısından kıymetli metinler. Carrington'ın dünyası, hayatın gerçekliğinden yorgun düşmüş insanlığa büyü bir kapı açıyor.

emek erez

Yaşamından da izler taşıyan sanatsal kavrayışı, onunla karşılaşanları başka bir hayatın içine sokarak, dünyanın gerçekliğinden uzaklaştıran, onu başka açılardan yorumlamayı mümkün kılan bir yan barındırıyor. Carrington öldüğü zaman “son sürrealist” olarak anılıyordu ve eserlerinde bunun izlerini görebiliyoruz.

Meksikalı sürrealist sanatçı Leonora Carrington, hayal gücünün sınırlarını sonuna kadar zorlayan metinleriyle dikkat çekiyor. Yaşamından da izler taşıyan sanatsal kavrayışı, onunla karşılaşanları başka bir hayatın içine sokarak, dünyanın gerçekliğinden uzaklaştıran, onu başka açılardan yorumlamayı mümkün kılan bir yan barındırıyor. Carrington öldüğü zaman “son sürrealist” olarak anılıyordu ve eserlerinde bunun izlerini görebiliyoruz. Onun yazı dünyasına girmeye çalışırken şunları söyleyebiliriz; gerçekliğin çeşitli yöntemlerle esnetildiği, farklı varlıkların konumlarının aşındırıldığı, hayatın tam ortasından gibi gelen anlatının, anlık bir olağan dışılık ile okuru şaşırtan bir yazma biçimi dönüştürüldüğü bir üslupla karşı karşıyayız. Bu nedenle onun yazma edimine, önemli yapıtlarından kabul edilen, ‘Sırdaş Trompet’¹ ve öykülerinin bir araya toplandığı ‘Korku Evi-Yedinci At’² adlı Türkçeye yeni çevrilen iki kitabı üzerinden bakmak istedim.

İNSAN, HAYVAN VE BAŞKA VARLIKLARIN TEMSİLİ

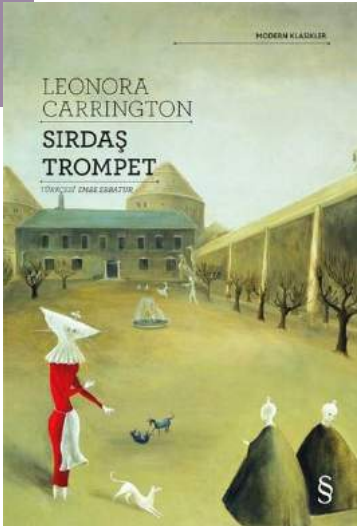
Carrington’ın metinlerinde en belirgin yan, hayvanların dünyasıyla insanların dünyası arasındaki sınırın aşındırılması; Carrington’ın kitaplarında insan-dışı ve insan devamlı bir ilişkilene içine sokularak farklı türlerin, farklı hayatları olur düşüncesinde gedik açılıyor. Yazarın dünyasında, atlar, kediler, ayılar, kuşlar, domuzlar metnin tamamlayıcı unsuru değil bizzat öznesi konumundalar. Bu durum, André Breton’un şu cümlelerini anımsatıyor: “İnsan kendi inşa ettiği hiyerarşinin alt basamaklarına indikçe acılarını ve isteklerini anlamakta giderek zorlandığı diğer varlıklarla ilişkisinde, olan-

1-Carrington, L., (2020), “Sırdaş Trompet”, (Çev. Emre Batır), İstanbul: Everest Yayıncılık

2- Carrington, L., (2020), “Korku Evi- Yedinci At”, (Çev. Begüm Kovolmaz), İstanbul: Notos Yayıncılık.

Carrington'ın metinlerinde en belirgin yan, hayvanların dünyasıyla insanların dünyası arasındaki sınırın aşındırılması; Carrington'ın kitaplarında insan dışı ve insan devamlı bir ilişkilene içine sokularak farklı türlerin, farklı hayatları olur düşüncesinde gedik açılıyor.

Sırdaş Trompet, Leonora Carrington, Çev: Emre Erbatır, 216 syf., Everest Yayınları, 2020.

ca tevazuyla, kendine dair kısıtlı bilgisini kullanıp çevresindekileri keşfetmelidir.”³

Bu cümle üzerine düşününce, Carrington'ın metinlerinin bahsedilenleri içerdiğini söyleyebiliriz. Çünkü yazarın kitaplarında, insan ve hayvan arasında yaratılan ikiliği belirsizleştiren, insanı hayvan üzerinde fail olarak kuran anlatıyı parçalayan, türleri birbiri içinde eriten, kaynaştıran ve hiyerarşiyi alt üst eden bir fikirsel zeminden söz edilebilir. Bunu hem ‘Korku Evi-Yedinci At’ adlı öykülerinin derlendiği metinde, hem de ‘Sırdaş Trompet’ adlı kitabında belirgin bir şekilde görüyoruz. Özellikle öykülerinde insan-dışı varlıkların temsilinde kullandığı yöntem bana Haraway’ın, “insan-merkezciliğe karşı bir uyarı” yöntemi olarak geliştirdiği hilebaz figürünü de hatırlattı çünkü ona göre hilebaz figürü, “aynı zamanda insan olmayan dünyayla ilgili; biz olmayan her şeyle, onlarla sarıp sarmalandığımız, durmadan bağlantılar kurduğumuz dünyayla. Ortaklarınızı insan-merkezcileştirmek ciddi bir hatadır.”⁴ Carrington, ortaklarını insan merkezci bakışın sınırlarından çıkarıyor, onları “sarıp sarmalıyor”, yaşamın tam ortasına yerleştiriyor. Onun yazısında hayvanların, akıl dışı varlıkların, hayatın öznesi olduğu bir yanla karşılaşılıyor; yazar, dünyanın tüm türlerini ve metafizik varlıkları ortak ve eşit bir şekilde temsil etmeyi başarıyor. Ayrıca sihirler, büyüler, kutsal metinlerden semboller ve kişiler de yazarın metinlerinin öne çıkan yanlarından. Carrington'ın yazısında kadınlar, hayvanlar ve diğer varlıklarla birlikte başrolü alıyor. Yazar, özellikle kadınlar ve diğer varlıklar arasında yoldaşlık ilişkisi kuruyor, anlatısını dişil diyebileceğimiz bir dille oluşturuyor.

4- Haraway, D., J. (2020), “Tıpkı Bir Yaprak Gibi”, (Çev. Aksu Bora), s. 80-81, İstanbul: İletişim Yayınları.

Carrington'ın temel metinlerinden biri olarak görülen ve fantastik edebiyatın da öncülerinden sayılan kitabı, 'Sırdaş Trompet', doksan iki yaşındaki Marian Leatherby adlı karakterin, ailesi tarafından huzur evine kapatılması hikâyesiyle başlıyor.

'O, SULARI DAMLAYAN ÇÜRÜMÜŞ BİR ET TORBASI'

Carrington'ın temel metinlerinden biri olarak görülen ve fantastik edebiyatın da öncülerinden sayılan kitabı, 'Sırdaş Trompet', doksan iki yaşındaki Marian Leatherby adlı karakterin, ailesi tarafından huzur evine kapatılması hikâyesiyle başlıyor. Bu metin, başlangıçta "sıradan" yaşlı bir kadının hayatının anlatısı izlenimi verse de sonrasında gelişen olaylar bizi yazarın bahsettiğimiz o gerçek üstü dünyasına götürüyor. Leatherby ve arkadaşı Carmella arasındaki yoldaşlık ilişkisi de bu metnin anmaya değer yanlarından, özellikle de Carmella'nın rehberden seçtiği hiç tanımadığı insanlara gönderdiği fantastik birer öyküye dönüşen mektupları, metnin çok katmanlı boyutunun sadece bir parçasını oluşturuyor. Bu iki karakter arasındaki ilişki, bazen komik bazen de hüzünlü bir dünyaya sokuyor okuru. Karakterimiz, ailesinin kendisini istemediğini Carmella'nın ona hediye ettiği işitme trompeti sayesinde fark ediyor. Torunu Robert'ın, "Babaannem pek de insan olarak sınıflandırılacak gibi değil. O, suları damlayan çürümüş bir et torbası" cümlelerine epey kırılmış olsa da Leatherby için yaşlı olmak veya bir hayvana benzetilmek o kadar önemli bir durum değil; tam tersine karakter için yaşlılık birçok anlamda özgürlüğün yolunu açıyor, hayvanlar ise her zaman insanlardan önce geliyor. Onun yaşamında kedileri, tavukları ve Carmella var, huzurevine gönderilmesine de en çok onlardan ayrılacağı için üzülüyor. Ama huzurevi hiç de tahmin ettiği gibi bir yer çıkmayınca, (gri duvarları olan, etrafı demirlerle çevrili bir kapatılma kurumu olarak hayal ediyor) herkesin kendi başına kaldığı çeşitli küçük kulelerden oluşan yapıların olduğu bir yer olunca, başlangıçta zorlansa da onun için pek sorun olmuyor burada bulunmak. Elbette bir kurumda olabilecek tür-

Korku Evi - Yedinci At, Leonora Carrington, Çev: Emre Erbatır, 189 syf., Notos Kitap, 2020.

Carrington'ın yazısında beden her şekilde olumlanıp öne çıkartıldığını görüyoruz hatta direnmek için de beden işe koşulduğunu söyleyebiliriz.

den şeyler burada da var; kötü yöneticiler, disiplin, sınırlı yemek gibi ama karakterin neyse ki bunlarla başa çıkabilecek bir hayal gücü var. Carrington'ın asıl anlatısı da burada başlıyor aslında, artık sıradan bir dünyada değiliz; yaşlı oldukları için aileleri tarafından bu yere bırakılmış birbirinden farklı özellikleri olan, çikolata seven, porto şaraba bayılan, gerektiğinde yönetime isyan eden kadınların dünyasındayız ki bu dünya sonradan, gerçeküstü pek çok olaya tanık ediyor okuru.

BEDEN

Carrington'ın yazısında beden her şekilde olumlanıp öne çıkartıldığını görüyoruz hatta direnmek için de beden işe koşulduğunu söyleyebiliriz. 'Sırdaş Trompet'te yaşlılardan biri cinayete kurban gidiyor. Yönetim buna bir türlü inanmayınca kendi yaşamlarından endişe eden kadınlar, Carmella'nın önerisiyle açlık grevi yapıyorlar. Benzer bir şekilde 'Korku Evi-Yedinci At' kitabında yer alan, "Oval Hanımefendi" adlı öyküsünün karakteri de babasının baskısına karşı, bedenini aç bırakarak direniyor. Böylece, iki örnekte de otorite figürlerine direnmenin yolunun, bedeni işlevselleştirmekten geçtiğine tanık oluyoruz. Bu aynı zamanda uyanmanın ve özgürlüğü fark etmenin bir yolu olarak da karşımıza çıkıyor. Örneğin, 'Sırdaş Trompet'in karakterlerinden Georgina, isteklerinin kabul edilmesi (cinayet işlediğini düşündükleri yönetime yakın iki kadının huzurevinden atılması) sonucunda, normale geri dönülmesini buyuran yönetime şöyle söylüyor: "Özgürlük bize yaşamımızın birazcık geç bir döneminde gelmişse de ondan yine vazgeçmeye niyetimiz yok. Birçoğumuz yaşamlarımızı baskıcı ve aksi kocalarla geçirdi. Nihayet bunlardan kurtulduğumuzda, oğullarımız ve kızlarımız tarafından bezdirildik, onlar artık yalnız bizi sevmemekle

Carrington'ın
metinlerinde,
hükümetlere ve
bürokratlara da
olumlu bakıldığı
söylenemez,
bunun yansımaları
hem 'Korku evi-
Yedinci At'
kitabındaki
öykülerde hem
de bahsettiğimiz
romanda
görebiliyoruz.

kalmıyor, bizi bir yük, şaka ve utanç konusu olarak değerlendiriyorlardı.” Kısacası, açlık grevi sadece taleplerinin kabul edilmesiyle sonuçlanmıyor, bir yandan da özgürlüğü tamamen ele geçirmenin bir yolu olarak gösteriliyor. “Oval Hanımefendi” öyküsünün karakteri de kendisine büyümeyi dayatan babasına karşı açlık greviyle direnirken şöyle söylüyor; “İçmem de yemem de. Babamı, o piçi protesto ediyorum.” Carrington'ın yazısında, beden her şekilde işlevsel kılınıyor, başka türlerle iç içe geçmiş bedenler, direnen bedenler, dönüşen bedenler, yaşın ilerleyişiyle bedenin aldığı başka olumlu biçimler, beden bir akış içinde anlatının parçası kılınıyor.

OTORİTELER

Carrington'ın metinlerinde, hükümetlere ve bürokratlara da olumlu bakıldığı söylenemez, bunun yansımaları hem 'Korku evi-Yedinci At' kitabındaki öykülerde hem de bahsettiğimiz romanda görebiliyoruz. 'Sırdaş Trompet'te, Carmella'nın cümleleri bahsetmeye çalıştığımızı özetleyebilir: “Milyarlarca insanın kendilerini 'Hükümet' diye adlandırılan iğrenç bir beyefendiler grubuna tümüyle itaat etmesini anlamak imkânsız. Sanırım bu sözcük korkutuyor insanları. Tüm gezegene yayılan bir hipnoz biçimi bu ve çok sağlıksız.” “Kraliyet Davetiyesi” adlı öyküde ise kraliçe, anlatıcıdan kendisi yerine toplantıya katılmasını isterken şunları söylüyor: “Sana bir teklifim var. Bugün benim yerime hükümetle görüşmeni istiyorum çünkü çok yorgunum. Hepsi aptal olduğundan çok zorlanmayacaksın.” Yazarın anlatısında, tüm otorite figürlerine ve kurumlara eleştirel bir bakış seziliyor. Babalar, kocalar, yöneticiler genellikle karşımıza direnilmesi gereken veya özgürlüğün yolunda engel olarak görülen kişi temsilileri olarak çıkıyor. Yazar, doğaya, kadına ve hayvana dair imgeleri ne kadar olumlu anlamda kullanı-

‘Sırdaş Trompet’te, Carmella’nın cümleleri bahsetmeye çalıştığımızı özetleyebilir: “Milyarlarca insanın kendilerini ‘Hükümet’ diye adlandırılan iğrenç bir beyefendiler grubuna tümüyle itaat etmesini anlamak imkânsız. Sanırım bu sözcük korkutuyor insanları. Tüm gezegene yayılan bir hipnoz biçimi bu ve çok sağlıklı.”

yorsa, erkekliğe, yönetime ve itaate dayalı olanı o kadar olumsuzluyor. Yine şu cümlelerde bunu görebiliyoruz: “Erkekleri anlamak çok zor,” dedi Carmella.” “Umut ediyorum ki hepsi donarak ölür. Eminim hiçbir otoritenin olmaması insanlar için hoş ve sağlıklı olacaktır. İnsanlara sürekli reklamlar, sinema filmleri, polisler ve parlamentolar aracılığıyla ne düşünmeleri gerektiği söylenmeyecekse, kendileri adına düşünmek zorunda kalırlar.” Carmella’nın pek haksız olduğu söylenemez, düşünme edimimizi başkalarına bırakırsak neler olabileceğini şimdide de yeterince deneyimliyoruz.

Leonora Carrington’ın ‘Sırdaş Trompet’ ve ‘Korku Evi-Yedinci At’ adlı iki metni hem yazarın sürrealist kimliğini yansıtmaması bakımından, hem de türler arası yoldaşlığın bir yansımasını sunması açısından benim fikrimce kıymetli metinler. Carrington’ın dünyası hayatın gerçekliğinden yorgun düşmüş insanlığa büyümlü bir kapı açıyor. Kısaca bahsedebildiğimiz bu metinler, onun iksirlerinden bir yudum alıp bir süre dünyaya başka açılardan bakmak, düşlü bir dünyada kaybolmak isteyen okurun dikkatini çekecektir diye düşünüyorum.

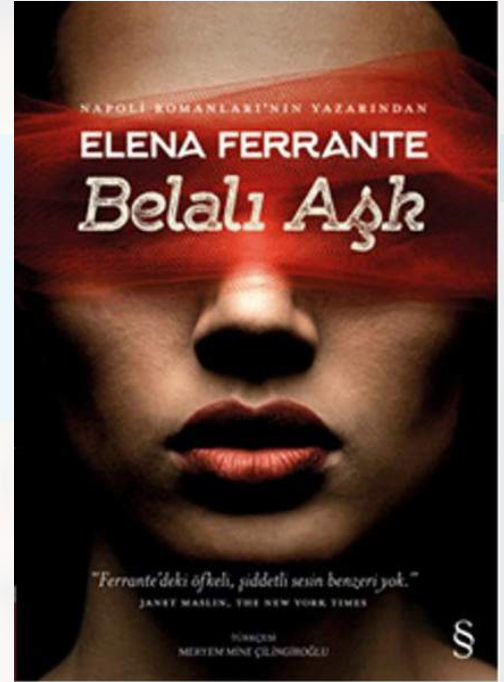

Bir Yazarın Yolculuğu

Yazar: **Elena Ferrante**
Çevirmen: **Eren Yücesan**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **396**

Belalı Aşk

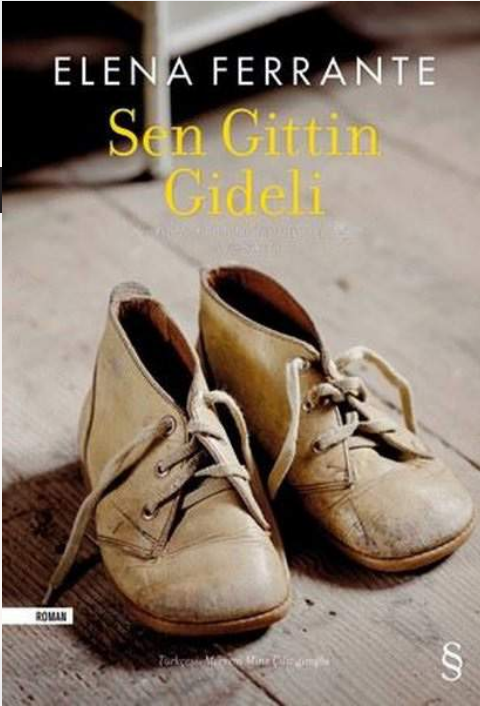
Yazar: **Elena Ferrante**
Çevirmen: **Meryem Mine Çilingiroğlu**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **160**

Benim Olağanüstü Akıllı Arkadaşım

Yazar: **Elena Ferrante**
Çevirmen: **Eren Yücesan**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **360**

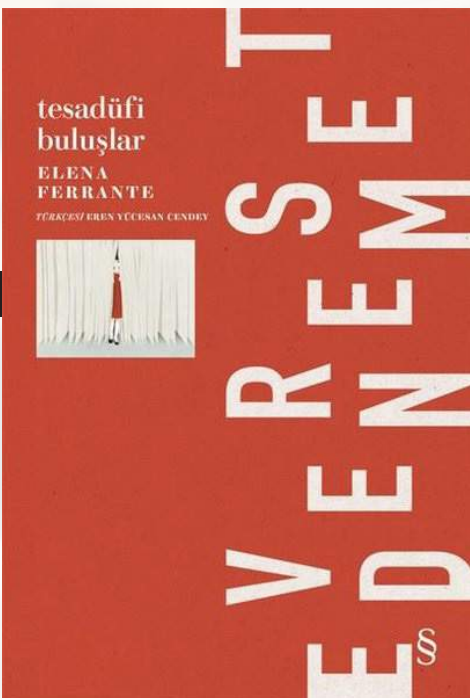

Sen Gittin Gideli

Yazar: **Elena Ferrante**
 Çevirmen: **Meryem Mine Çilingiroğlu**
 Yayınevi: **Everest Yayınları**
 Sayfa Sayısı: **232**

Kumsalda Bir Gece

Yazar: **Elena Ferrante**
 Çevirmen: **Eren Yücesan**
 Yayınevi: **Everest Yayınları**
 Sayfa Sayısı: **44**

Tesadüfi Buluşlar

Yazar: **Elena Ferrante**
 Çevirmen: **Eren Yücesan**
 Yayınevi: **Everest Yayınları**
 Sayfa Sayısı: **360**

Karanlık Kız

Yazar: **Elena Ferrante**
Çevirmen: **Eren Yücesan**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **150**

Terk Edenler ve Kalanlar

Yazar: **Elena Ferrante**
Çevirmen: **Eren Yücesan**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **458**

Yeni Soyadının Hikayesi

Yazar: **Elena Ferrante**
Çevirmen: **Eren Yücesan**
Yayınevi: **Everest Yayınları**
Sayfa Sayısı: **519**

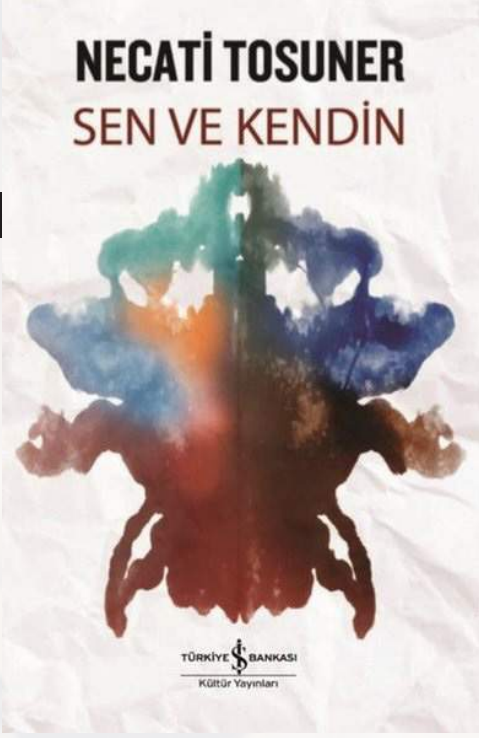
Kayıp Kızın Hikayesi

Yazar: Elena Ferrante
Çevirmen: Eren Yücesan
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 512

Yetişkinlerin Yalan Hayatı

Yazar: Elena Ferrante
Çevirmen: Eren Yücesan
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 344

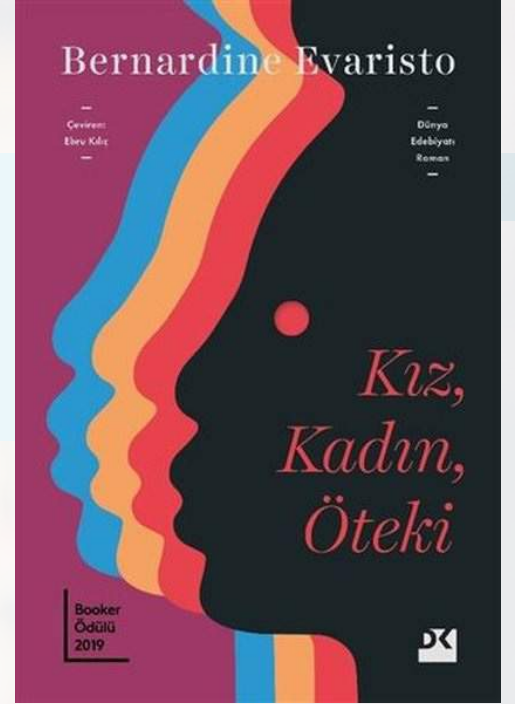

Sen ve Kendin

Yazar: **Necati Tosuner**
Yayınevi: **İş Bankası Kültür Yayınları**
Sayfa Sayısı: **248**

Kız Kadın Öteki

Yazar: **Bernardine Evaristo**
Çevirmen: **Ebru Kılıç**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Sayfa Sayısı: **484**

Okuma Üzerine

— Edebiyat Dersleri —

LAFCADIO HEARN

ÇEVİREN FIRAT ÇAKKALKURT

Okuma Üzerine Edebiyat Dersleri

Yazar: **Lafcadio Hearn**
Çevirmen: **Fırat Çakkalkurt**
Yayınevi: **Çınar Yayınları**
Sayfa Sayısı: **80**

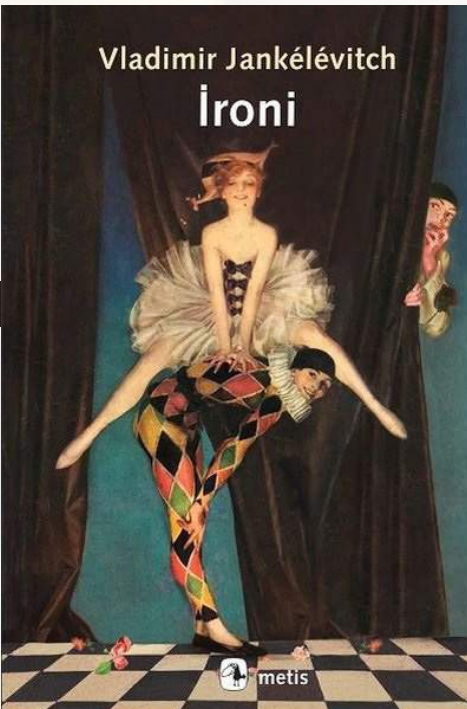
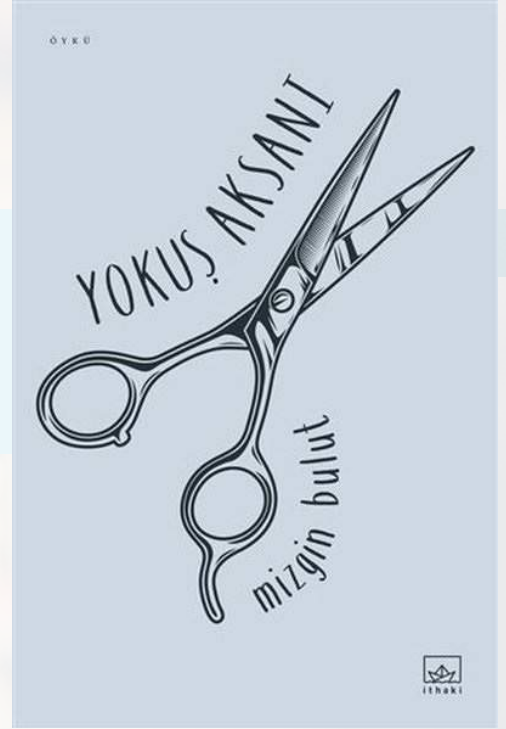

Kalbe Seslenmek Zordur
Roman Dediğimiz Şey

Yazar: **Francis Marion Crawford**
Çevirmen: **Fırat Çakkalkurt**
Yayınevi: **Çınar Yayınları**
Sayfa Sayısı: **56**

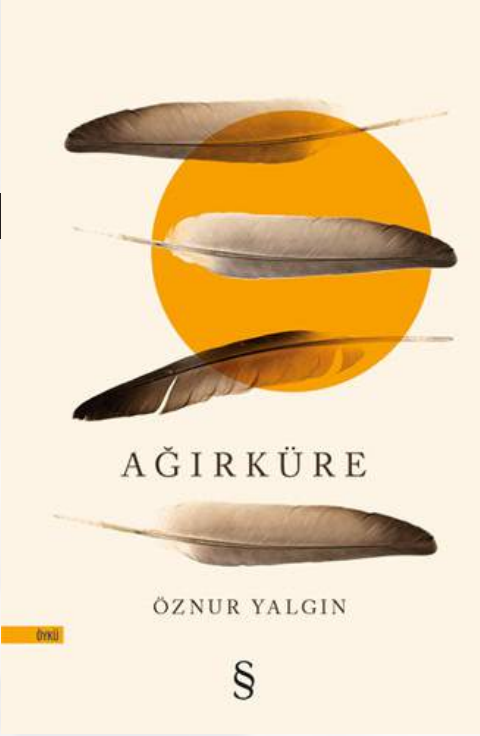
Yokuş Aksanı

Yazar: **Mizgin Bulut**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Sayfa Sayısı: **80**

İroni

Yazar: **Vladimir Jankelevitch**
Çevirmen: **Yunus Çetin**
Yayınevi: **Metis Yayıncılık**
Sayfa Sayısı: **192**

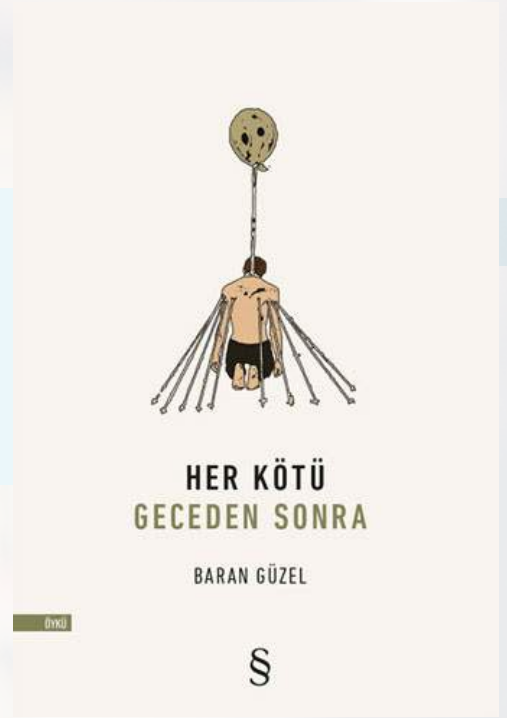

Ağırküre

Yazar: Öznur Yalgin
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 104

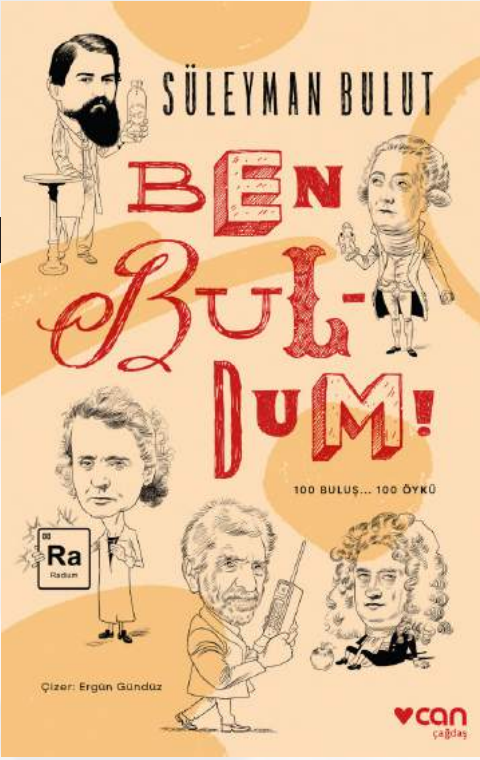
Her Kötü Gecedен Sonra

Yazar: Baran Güzel
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 110

Lojman

Yazar: Ebru Ojen
Yayınevi: Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 200

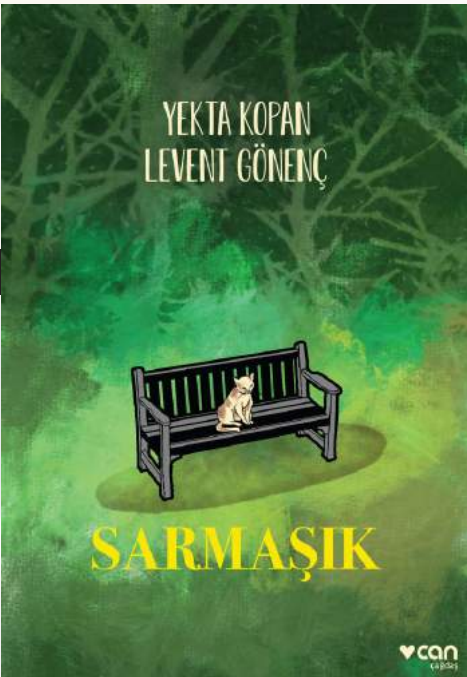
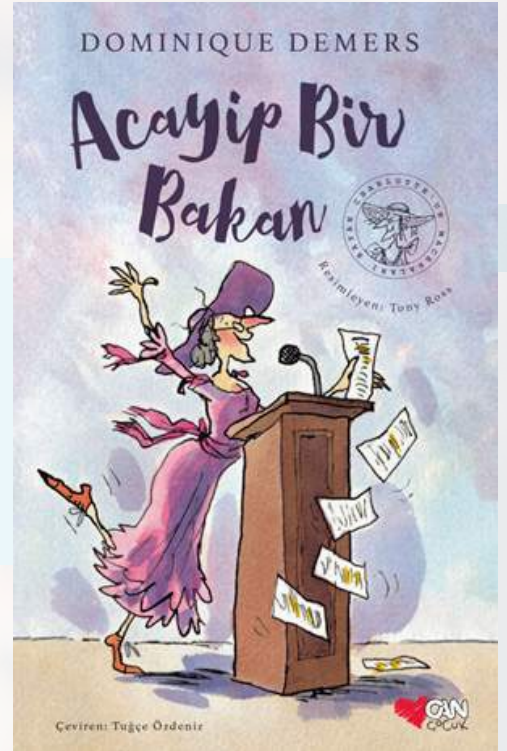

Ben Buldum

Yazar: Süleyman Bulut
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı: 232

Acayip Bir Bakan

Yazar: Dominique Demers
Resimleyen: Tony Ross
Çevirmen: Tuğçe Özdeniz
Yayınevi: Can Çocuk Yayınları
Sayfa Sayısı: 72

Sarmaşık

Yazar: Yekta Kopan
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı: 160